

Zajedno za poboljšanje položaja LGBTI osoba u Srbiji: rezultati i dobre prakse

Izveštaj o radu Lokalnih mreža za prevenciju
diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Srbiji

Izveštaj je nastao u okviru realizacije projekta „Zajedno za poboljšanje prava LGBTI osoba u Srbiji” koji realizuje LABRIS uz finansijsku podršku Norveškog helsinškog komiteta.

U okviru USAID projekta „Umreženi za poboljšanje položaja LGBTI osoba u Srbiji” formirano je sedam Lokalnih mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Srbiji. Rad Mreža se nastavio kroz podršku Ambasade Kraljevine Holandije i Norveškog helsinškog komiteta. Cilj je bio povezivanje relevantnih institucija i organizacija civilnog društva na lokalnom nivou i usmeravanje njihovog delovanja ka prevenciji diskriminacije, nasilja i govora mržnje.

Sadržaj

- 6** Preporuke
- 11** Uvod: Važnost lokalnog aktivizma – jačanje fronta branioca ljudskih prava
- 12** Efekti delovanja lokalnih mreža podrške
- 19** Aktivnosti lokalnih mreža podrške – primeri dobre prakse
- 38** Zaključak - Važnost saradnje institucija i civilnog društva: u traganju za najboljim modelom

Table of contents

- 46** Recommendations
- 50** Introduction: Significance of activism on local level
- 52** Effects of local support networks activities
- 58** Activities of local support networks – example of good practice
- 78** Conclusion – Importance of cooperation between institutions and civil society: searching for the best model

Preporuke

Institucije na lokalnom nivou

- Uspostaviti obavezujuću multisektorsku saradnju među institucijama na lokalnom nivou, uz razmenu modela dobre prakse i kontinuirano usavršavanje. Postojeći modeli umrežavanja – timovi za suzbijanje nasilja, timovi protiv trgovine ljudima i dr. – treba da budu prošireni sa predstavnicima LGBTI organizacija koji će zastupati interese ove društvene grupe.
- Lokalne institucije moraju efikasnije reagovati na slučajeve diskriminacije i sankcionisati ih i time kontinuirano slati poruku da je diskriminacija po svim osnovama društveno neprihvatljivo ponašanje.
- Jedinice lokalne samouprave moraju se i strateški opredeliti za borbu protiv diskriminacije kroz pripremu/dopunu postojećih lokalnih strategija i operativnih i budžetiranih akcionih planova sa merama protiv diskriminacije LGBTI osoba.
- Jedinice lokalne samouprave bi trebalo da podržavaju lokalne organizacije civilnog društva, i to finansijski i/ili obezbeđivanjem uslova za realizaciju određenih aktivnosti, ali i aktivnim uključivanjem u sprovođenje aktivnosti.

Obrazovanje

- Modernizacija i obogaćivanje nastavnih sadržaja i nastavnih sredstava za predmet *biologija* i druge nastavne predmete.
- Strateški i sveobuhvatan organizovani plan za edukaciju na temu diskriminacije koji je sertifikovan i verodostojan.

- Rad na menjanju svesti đaka, roditelja i svih koji učestvuju u procesu obrazovanja i vaspitanja.
- Uvođenje novog predmeta - zdravstveno vaspitanje – u okviru kojeg bi se učilo i o LGBTI temi.
- LGBTI tema u našem društvu je i dalje tabu tema – postoji potreba za sistematskom edukacijom. Tom prilikom od značaja, kao uspešna tehnika za promenu stava je upoznavanje praktičara sa pripadnicima/cama LGBTI.

Mediji

- Smanjiti i sankcionisati diskriminatorni govor javnih ličnosti, političara i novinara/ki u medijima.
- Više medijskih priloga koji na realan i afirmativan način govore o LGBTI temama.

Socijalna zaštita

- Neophodno je kontinuirano stručno usavršavanje praktičara za rad na prepoznavanju i pronalasku adekvatnog pristupa u radu sa LGBTI osobama uz preuzimanje modela dobre prakse i senzibilizaciju.
- Nedostatak sistemskih rešenja i političke volje, neophodno je jače umrežavanje OCD i institucija, zajedno sa međunarodnom zajednicom, kako bi se zagovaralo o promeni strateškog i drugih okvira zarad zaštite prava LGBTI, pa i primena mera za prakse koje bi vodile integraciji i poštovanju različitosti.
- Kreiranje informativne baze kontakata i nadležnosti kako bi praktičari znali u konkretnim slučajevima kome mogu da se obrate kada podrška korisniku izlazi iz njihove nadležnosti. U tom smislu jačati kooperativnost na lokalnu, a i širu.

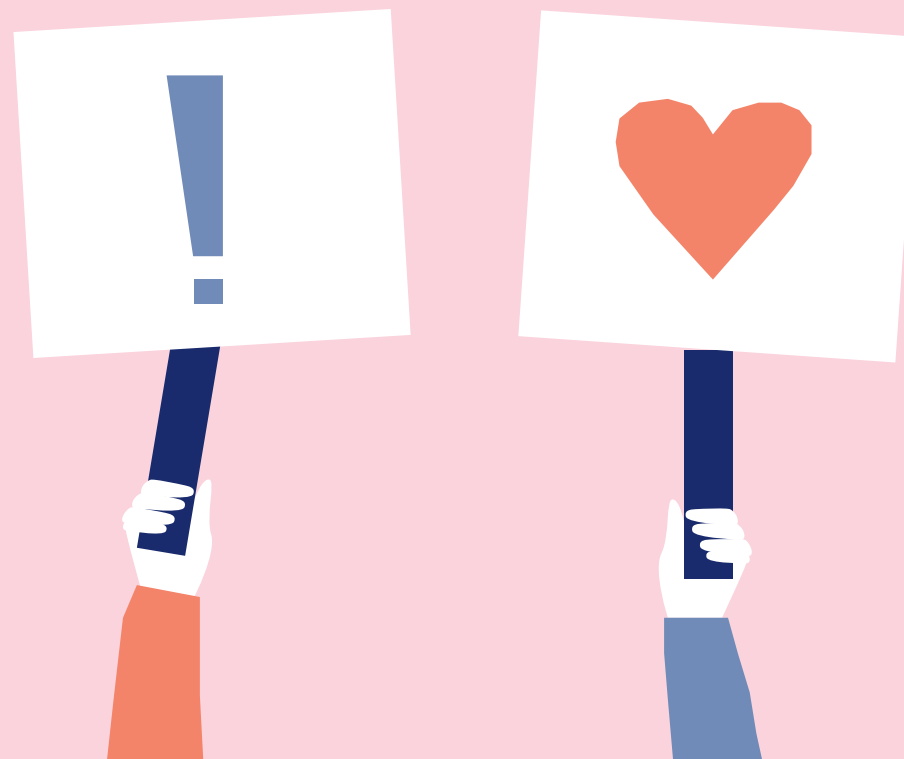
- Razmotriti ideju da konsultanti u radu centara za socijalni rad budu eksterne osobe, praktičari iz civilnog društva sa iskustvom rada sa LGBTI osobama.
- Potreba daljeg umrežavanja institucija i nevladinih organizacija, jer će se time povećati saradnja, jačati međuljudski kontakti i mogućnosti pozitivne prakse.
- Uspostavljanja prihvatilišta za odrasla lica, u kome bi mogli da se rešavaju i pojedini slučajevi LGBTI osoba.
- Osnaživanje korisnika da se javljaju centrima za socijalni rad i ostalim institucijama.

Civilno društvo

- Aktivnosti treba da budu usmerene ka smanjenju predrasuda prema ovoj populaciji, njihovo veće uključivanje u pokrete koji rade na pravima LGBTI osoba.
- Civilno društvo mora zagovarati porodično-pravnu zaštitu – Ustav RS treba da se promeni da bi se porodica koja nije heteroseksualna tretirala kao porodica. Nakon toga treba menjati zakone o porodičnim odnosima, odnosno regulisati nasleđivanje i zdravstvenu zaštitu parova (i dece) koji nisu heteroseksualni.
- Organizacije civilnog društva treba da osmisle određene aktivnosti koje ne zavise od donatorske podrške.

” Svako ima pravo da, pojedinačno ili u zajednici sa drugima, unapređuje i teži zaštiti i ostvarivanju ljudskih prava i osnovnih sloboda na nacionalnom i međunarodnom nivou. ”

Deklaracija o pravu i odgovornosti pojedinaca, grupa i društvenih organa da unapređuju i štite univerzalno priznata ljudska prava i osnovne slobode, član 1, Rezolucija Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 53/144 – Deklaracija o braniocima ljudskih prava

Uvod:

Važnost lokalnog aktivizma – jačanje fronta branioca ljudskih prava

Aktivno učešće u društvu, kreiranje i negovanje afirmativne atmosfere i saradnje organizacija civilnog društva i institucija na lokalnom i nacionalnom nivou ubrajamo u najvažnije principe ljudskih prava.

Države su se, pa i naša, pristupajući međunarodnim konvencijama, obavezale da osiguraju uslove, pre svega, ekonomske, političke, socijalne, kulturne i zakonske, kojima se unapređuju kapaciteti za kontinuirani rad na stvaranju aktivnog građanskog društva. Za uspostavljanje podsticajne atmosfere neophodno je dostići međusobno poštovanje, transparentnost, ali i odgovornost – delovanje u javnom interesu i prepoznavanje građanskog doprinosa. Pored pravednosti koja se postiže, između ostalog i antidiskriminatornim zakonodavstvom, još nekoliko je preduslova koje treba ispuniti da bismo stvorili društvo sa nultom tolerancijom na diskriminaciju. Ističemo dva najznačajnija:

- Slobodan protok informacija – podrazumeva slobodan pristup idejama, podacima, izveštajima, inicijativama i odlukama, omogućava zainteresovanoj javnosti da se upozna i informiše o problemima, društvenim grupama da artikulišu svoje interese, da se konstruktivno angažuju i doprinesu rešavanju problema;
- Dugoročna podrška i resursi - mere za izgradnju kapaciteta marginalizovanih grupa da izraze svoje stavove i obezbeđenje pristupa resursima, mestima za okupljanje i tehnologiji za sve.

Izazovi sa kojima se suočavaju branioci ljudskih prava bilo na lokalnom, nacionalnom, regionalnom ili globalnom nivou, mogu naići na prepreke koje imaju za cilj sprečavanje, umanjivanje, zaustavljanje ili poništavanje uticaja njihovih legitimnih aktivnosti, jer se suprotstavljaju stavovima, politikama i postupcima vlade ili naprosto zato što ih kritikuju. Te prepreke se mogu javiti u obliku ograničenja slobode i nezavisnosti u radu, uznemiravanja, zastrašivanja i represije. Važnost zajedničkog rada kroz umrežavanje različitih interesnih grupa tim više je danas potrebnije.

Efekti delovanja lokalnih mreža podrške

Vodeći se upravo ciljem da se doprinese rešavanju ovih izazova, LABRIS je pokrenuo projekat „Umreženi za poboljšanje položaja LGBT osoba u Srbiji”. Jedan od značajnih rezultata projekta usmeren je umrežavanju na lokalnom nivou sa ciljem definisanja zajedničkog cilja i delovanja. Formirano je sedam **Lokalnih mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Srbiji**. Cilj ovih aktivnosti bio je povezivanje relevantnih institucija i organizacija civilnog društva na lokalnom nivou i usmeravanje njihovog delovanja ka prevenciji diskriminacije, nasilja i govora mržnje. Sve lokalne mreže potpisale su, kao prvi korak, Memorandum o saradnji kojim je obezbeđena saradnja sa institucijama na lokalnom nivou. Mreže su sastavljene od predstavnika lokalnih institucija: centar za socijalni rad, zdravstvena zaštita, obrazovanje, služba za zapošljavanje, policija, tužilaštvo i organizacije civilnog društva. U nekim sredinama, važnost ovog povezivanja prepoznale su i druge institucije, kao što su kancelarije za mlade, Pokrajinski sekretarijat za socijalnu zaštitu, komisije za ravnopravnost polova/rodnu ravnopravnost, a učešće u radu mreža uzimali su i predstavnici domova zdravlja i školskih uprava i nezavisnih tela.

Rad Mreža se nastavio kroz podršku Ambasade Kraljevine Holandije i Norveškog helsinškog komiteta. Trenutno se rad Mreža sprovodi isključivo kroz projekat „**Jointly for advancement of LGBT rights in Serbia**“ koji finansira **Norwegian Helsinki Committee** (tj. Norveški helsinški komitet). U sklopu ovog projekta je sprovedeno i istraživanje o radu Lokalnih mreža u svih sedam gradova u Srbiji – Beograd, Pančevo, Novi Sad, Subotica, Kragujevac, Niš i Novi Pazar.

Procenjujući efekte i uticaj lokalnih mreža podrške kao mogućeg modela koji treba da doprinese smanjenju diskriminacije i poboljšanju položaja LGBTI osoba, dobijen je niz podataka i uvida. Podaci dobijeni evaluacijom biće korišćeni za kreiranje narednih koraka.

Jedno od značajnih pitanja koje se postavlja pred učesnike/ce ovih aktivnosti je nivo uspešnosti saradnje unutar samih lokalnih mreža podrške. Razumevanje postojanja ovog modela delovanja na lokalnom nivou dosta je polarizovano i kreće se od zavisnosti od političkog uticaja i zamiranja inicijativa usled lokalnih političkih promena do vrlo uspešnih primera saradnje koja je dovela do održavanja niza javnih manifestacija u cilju promocije ljudskih prava sa fokusom na rodni identitet i seksualnu orijentaciju.

Formiranje Lokalne mreže je pospešilo interakciju članica, što ima pozitivan povratni uticaj na položaj i prava LGBTI zajednice.

Lokalne mreže podrške koje su u oceni svog rada opisale rad mreže kao „neuspešna“, ističu slabu i/ili nikakvu komunikaciju članova/ca mreže, odsustvo inicijative i/ili ignorisanje pokrenutih inicijativa uz pomenut izazov političkih promena. Ovakve ocene rada lokalnih mreža podrške su u manjini, ali svakako značajno upozorenje za dalje planiranje rada. U većini (60%) učesnika/ca ove evaluacije rad lokalnih mreža ocenio je kao uspešne, navodeći primere stručnog i organizovanog učešća članova/ica, redovne radne sastanke i stvaranje međusobnog poverenja. Neki od primera dobre prakse su učešće predstavnika lokalne mreže u projektima sa lokalnim institucijama, priprema štampanih informacija korisnih za zajednicu u celini.

Veoma kvalitetna saradnja sa Centrom za socijalni rad je svakako najvažnija za dobrobit čitave LGBTI zajednice u Novom Sadu, dok je komunikacija sa PU i Oficirom za vezu predstavljala veoma važan faktor za osećaj sigurnosti zajednice i organizovanih događaja u zatvorenom i na otvorenom.

Kao „vrlo uspešnu“, mrežu je ocenilo značajnih 35% učesnika/ca. Razlog za ovu, visoku ocenu ističe se, pored uloženog truda članova/ica i uspostavljenja saradnja institucija i civilnog društva i bolja koordinacija rada na terenu, jedan od najznačajnijih uslova je nastavak delovanja mreže i posle završetka projekta i donatorske podrške.

Učesnici/e ubedljivo daju prednost radu na lokalnom nivou u odnosu na nacionalni i međunarodni nivo.

„Mreža za prevenciju diskriminacije nije samo formalno osnovana, već zaista preduzima aktivnosti kako bi unapredila mehanizme podrške svima kojima je potrebna“.

Istaknuti su primeri uspešnih lokalnih inicijativa:

- individualno-savetodavni rad za LGBTI zajednice i veća angažovanost centara za socijalni rad za potrebe ove društvene grupe;
- uključivanje mera za podršku LGBTI osobama u lokalna tela za rodnu ravnopravnost;
- učešće predstavnika civilnog društva koje se bavi unapređivanjem položaja LGBTI osoba u kreiranje lokalnih akcionih planova;
- pokretanje zajedničkih projekata i zajednički *fandrejzing*;
- promocija rada lokalnih mreža podrške u okviru značajnih kulturnih i muzičkih manifestacija, npr. na EXIT festivalu;
- obeležavanje međunarodnih datuma značajnih za LGBTI osobe, kao što su Međunarodni dan protiv homofobije (17. maja), Međunarodni dan tolerancije i Međunarodni dan borbe protiv HIV/AIDS-a;
- podrška i uključivanje u organizovanje lokalnih parada ponosa, prvi Prajd u Novom Sadu održan je 17. 5. 2019. godine u organizaciji grupe „Izadi“, a uz podršku Lokalne mreže podrške Novog Sada i nadležnih institucija;
- priprema priručnika, vodiča i drugih informativnih materijala o radu i modelima podrške LGBTI osobama i njihovim porodicama i dostavljanje materijala lokalnim institucijama i školama;
- aktivnosti usmerene na poboljšanje komunikacije sa policijskim upravama i oficirima za vezu kao ključ uspostavljanja osećaja sigurnosti zajednice.

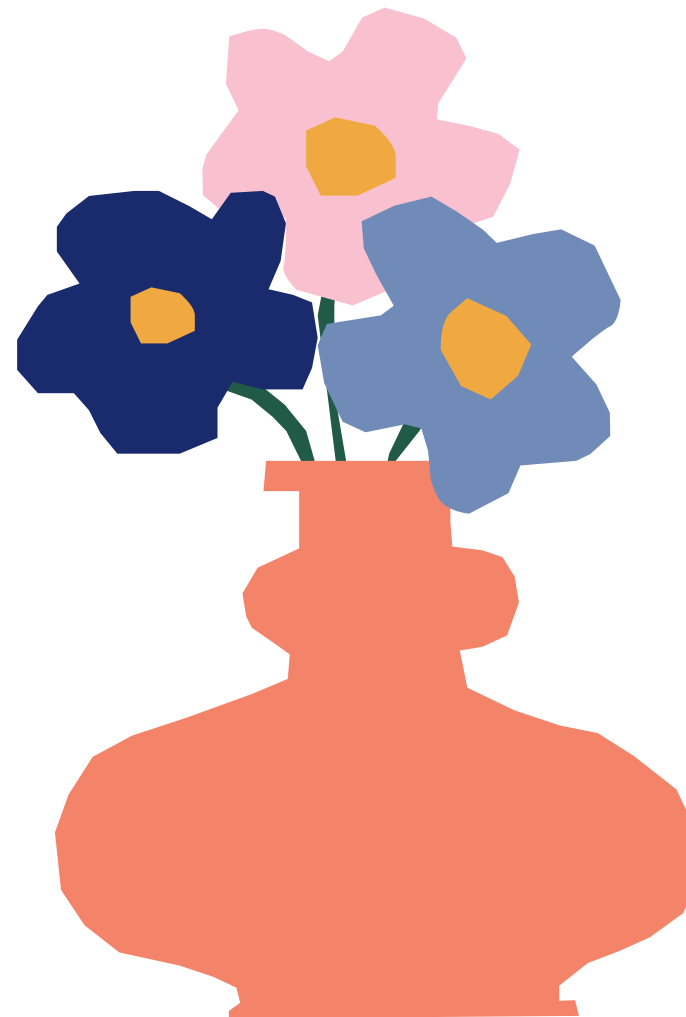
Ovakva vrsta saradnje, različitih sektora, doprinela je boljoj koordinaciji svih relevantnih činilaca, kako bi se sprečila, ali i jasno prepoznala diskriminacija i zaštitila prava svih građana i građanki.

Od aktivnosti na nacionalnom nivou, za koga učesnici/ce smatraju važnim u smislu zakonodavnih i institucionalnih rešenja, ističe se učešće u planiranju i realizaciji Prajda. Značajan je potez Gradske uprave Beograd koja je omogućila korišćenje prostora u centru Beograda, a koji je zajednički za organizacije koje se bave zaštitom ljudskih prava LGBTI osoba. Važnost zajedničkog prostora nije samo simbolička, već je rezultirala i konkretnim aktivnostima, kao što su edukacije usmerene na jačanje kompetencija predstavnika policije i tužilaštva o položaju LGBTI osoba, uključivanje službe za zapošljavanje u kreiranje mera podrške za bolje uslove i aktivnije traženje posla.

Kao značajna podrška radu lokalnih mreža svakako je i delovanje projektne lider organizacije, LABRIS-a, koja je u 80% slučajeva ocenjena kao dovoljna i zadovoljavajuća. Primećuje se značajna povezanost svih odgovora učesnika/ica ovog projekta sa finansiranjem aktivnosti lokalne mreže. U 95% odgovora na pitanje „Šta je nedostajalo projektu da postigne još bolje rezultate?“ navodi se odgovor pod b. „Nastavak finansiranja aktivnosti Lokalne mreže“, dok se mali deo ispitanika odlučio za „Saradnja među članovima/cama Lokalne mreže“, a niko do ispitanika nije doveo u pitanje „Podršku lokalnih institucija“ kao mogući nedostatak uspešnosti rezultata. Ovo nam, ipak govori da se svest o važnosti i neophodnosti aktivnog uključivanja institucija pomerila u dobrom smeru i više ne dovodi u pitanje. Institucionalizacija LGBTI pitanja našla je svoje mesto. U prilog ovome govori i mišljenje velike većine ispitanika da je za održivost pokrenutih aktivnosti lokalnih mreža presudan kontinuitet donatorske podrške. Na drugom mestu po važnosti za održivost, nalaze se aktivnosti i odgovornosti organizacija civilnog društva, dok su se otvorenost i zainteresovanost predstavnika lokalnih institucija i kvalitet i odgovarajuće aktivnosti koje se preduzimaju našle na izjednačenom, trećem mestu.

Iako su aktivnosti ovog projekta jasno pokazale značajnu zavisnost od donatorske podrške, istovremeno je jasno da su i umnogome unapredile, ne samo

saradnju, već i poverenje između civilnog društva i institucija. Ova druga vrsta podrške, institucionalna, podignuta je na viši nivo, a uzlazna linija koja je ostvarena, mora biti nastavljena.

Aktivnosti lokalnih mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama – primeri dobre prakse

U Lokalnim mrežama za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Srbiji okupljene su sve relevantne institucije i organizacije civilnog društva, za prevenciju diskriminacije, ali i nasilja, govora mržnje, a formirana je kao mreža podrške za sugrađane/ke. Memorandum o saradnji kojim se formiraju lokalne mreže je prvi dokument kojim se organi zaduženi za zaštitu prava građana obavezuju na međusobno umrežavanje, praćenje i aktivno reagovanje na slučajeve diskriminacije LGBTI osoba.

Lokalna mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Nišu

1

Lokalna mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Nišu zvanično je formirana i započela je sa radom 23. februara 2017. godine. Tog dana potpisan je Memorandum o saradnji između svih, za ovu temu relevantnih, institucija i organizacija sa lokalna. Ulogu koordinatora Lokalne mreže imaju Grad Niš, Centar za socijalni rad Niš i Inicijativa Kolektiv.

Članice Lokalne mreže su sledeće institucije i organizacije civilnog društva:

Institucije:

Grad Kragujevac, Centar za socijalni rad Kragujevac, Kancelarija za mlade grada Kragujevca, Zaštitnik građana grada Kragujevca, Više javno tužilaštvo u Kragujevcu, Osnovno javno tužilaštvo u Kragujevcu, Nacionalna služba za zapošljavanje, filijala za grad Kragujevac, Policijska uprava Kragujevac, Klinički centar Kragujevac, Dom zdravlja Kragujevac

Organizacije civilnog društva:

Inicijativa „Kolektiv” iz Niša, Grupa za decu i mlade „Indigo”.

Na teritoriji Grada Niša aktivno je više od 50 organizacija civilnog društva koje pokrivaju oblasti ljudskih prava, prava dece i mladih, prava žena, prava LGBTI osoba, prava osoba sa invaliditetom, prava Roma/kinja, prava izbeglih i raseljenih lica, životnom sredinom. Većina organizacija se u manjoj ili većoj meri bave ljudski pravima, dok se rodnom ravnopravnošću i LGBTI pravima aktivno bavi manje od 5 organizacija na nivou grada. Savetodavna tela na nivou Grada Niša koji imaju uticaj na razvijanje antidiskriminatorne politike: Komisija za rodnu ravnopravnost i jednake mogućnosti, Komisija za socijalna pitanja, Savet za mlade, Savet za ljudska i manjinska prava, Savet za bezbednost. Međutim, ni u jedno od ovih savetodavnih tela nisu uključeni predstavnici LGBTI organizacija. U Strategiji za brigu o mladima Grada Niša 2015 - 2020 i Lokalnom akcionom planu za mlade 2015 - 2020 se eksplicitno spominje LGBTI zajednica. Ipak, za ove dokumente ne postoji jasno definisan budžet. U strateškom planu predstavljeni su podaci koliko je novca uloženo u mlade u periodu do 2015. Međutim, nije isplanirano koliko će novca biti odvojeno za realizaciju ovog LAP-a. Civilno društvo jeste učestvovalo u kreiranju ovog dokumenta kao učesnici/e fokus grupe, obuke, istraživanja, ali i u samoj moderaciji i izradi strategije. U samom dokumentu se često spominju ugrožene/osetljive/marginalizovane grupe. Kada su u pitanju LGBTI osobe, one se eksplicitno pominju samo u delu LAP-a koji se odnosi na zdravlje i PPI. LAP definiše konkretne indikatore i odgovorne organizacije/institucije, ali ne i sam proces monitoringa i izveštavanja. Ne postoji izveštaj o realizaciji ili nije publikovan i dostupan. Jedna od aktivnosti koju je pokrenula Lokalna mreža podrške Niš tokom 2017. godine je obeležavanje IDAHOT-a održavanjem tribine u Medija centru u Nišu na kojoj su govorili predstavnici Mreže, a učestvovalo je više od 50 ljudi. O svom viđenju položaja LGBTI osoba govorili su predstavnici Grada Niša, Višeg javnog tužilaštva, Policijske uprave za Grad Niš, bivša poverenica za ravnopravnost i predstavnici civilnog društva. Deo ove aktivnosti bilo je i sadenje sadnica u Tvrdavi i otvaranje Parka tolerancije. Aktivnost je osmišljena tako da svaka institucija i organizacija zasadi svoju sadnicu, ukupno 12 sadnica. Medijski je događaj dobro praćen, sa pozitivnim porukama i medijskim priložima.

Lokalna mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Kragujevcu

2

Lokalna mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Kragujevcu zvanično je uspostavljena i započela sa radom 27. decembra 2016. godine. Tog dana potpisan je Memorandum o saradnji između svih, za ovu temu relevantnih, institucija i organizacija sa lokala. Ulogu koordinatora Lokalne mreže ima Grad Kragujevac u saradnji sa Udruženjem romsko-srpskog prijateljstva „Stablo”.

Članice Lokalne mreže su sledeće institucije i organizacije civilnog društva:

Institucije:

Grad Kragujevac, Centar za socijalni rad Kragujevac, Kancelarija za mlade grada Kragujevca, Zaštitnik građana grada Kragujevca, Više javno tužilaštvo u Kragujevcu, Osnovno javno tužilaštvo u Kragujevcu, Nacionalna služba za zapošljavanje, filijala za grad Kragujevac, Policijska uprava Kragujevac, Klinički centar Kragujevac, Dom zdravlja Kragujevac

Organizacije civilnog društva:

Crveni krst Kragujevac, Udruženje romsko - srpskog prijateljstva „Stablo”, Udruženje građana „Alternativni krug”, Udruženje građana „Romski informativni centar”

U Gradu Kragujevcu deluje više od 20 organizacija civilnog društva u oblasti ljudskih prava, prava manjina, u oblasti obrazovanja, zaštite zdravlja i socijalnih pitanja. Od toga se 8 OCD-a bave položajem Roma, a najmanje ima organizacija koje se bave položajem žena i prevencijom nasilja, prema internim podacima partnerskih organizacija, svega dve. Osobama sa invaliditetom bavi se čak 21 organizacija. Međutim, ni jedna organizacija se ne bavi LGBTI pravima. Samo su dve organizacije u svojim pravilnicima usvojile pravilnik o rodnim pitanjima.

Grad Kragujevac formirao je niz savetodavnih tela na nivou jedinica lokalne samouprave. Sva radna tela imaju u svom osnivačkom aktu principe ljudskih prava, poštovanje različitosti, rodnu ravnopravnost, naročito principe poštovanja ljudskih prava i poštovanje različitosti. Princip rodne ravnopravnosti je samo definisan u broju osoba, muških i ženskih, uključenih u savete, a u svim telima je veći broj osoba muškog pola. U neka od radnih tela uključeni su predstavnici civilnog društva, u Savet za migracije i trajna rešenja grada Kragujevca, u Savet za unapređenje položaja Roma i u Savet za podršku osobama sa invaliditetom, kao i u savet za zdravstvo grada. Međutim, predstavnici LGBTI organizacija nisu uključeni u radna tela.

U prostorijama Zaštitnika građana u Kragujevcu je 15. i 16. maja 2017. godine održana panel diskusija uz poziv predstavnicima zajednice. Na gradskom trgu prekoputa Gradske skupštine održana je ulična akcija, deljenje promo materijala Mreže i upoznavanje sugrađana sa radom i postojanjem iste, kao i sa problemima diskriminacije i homofobije. Živa biblioteka u hotelu „Kragujevac“ održana je za sugrađane i predstavnike institucija i Grada, a učestvovalo 15 knjiga. U Kragujevcu lokalna televizija ne radi, ali je bilo par izjava za radio.

Lokalna mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Pančevu

3

Lokalna mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Pančevu zvanično je uspostavljena i započela je sa radom 8. decembra 2016. godine. Tog dana potpisan je Memorandum o saradnji između svih, za ovu temu relevantnih, institucija i organizacija sa lokala. Ulogu koordinatora Lokalne mreže ima Savet za rodnu ravnopravnost Grada Pančeva u saradnji sa Ženskom mirovnom grupom.

Članice Lokalne mreže su sledeće institucije i organizacije civilnog društva:

Institucije:

Grad Pančevo, Policijska uprava Pančevo, Više javno tužilaštvo u Pančevu, Osnovno javno tužilaštvo u Pančevu, Nacionalna služba za zapošljavanje, filijala za grad Pančevo, Centar za socijalni rad grada Pančeva, Dom zdravlja grada Pančeva, Dom za decu "Spomenak" Pančevo, Zaštitnik građana grada Pančeva, Savet za rodnu ravnopravnost grada Pančeva

Organizacije civilnog društva:

Crveni krst Pančevo, Ženska mirovna grupa Pančevo, Udruženje „Nova“

Na teritoriji Grada Pančeva registrovano je oko 750 udruženja koje obuhvataju gotovo sve oblasti od udruženja pacijenata, sportskih udruženja, zatim oblast ekologije, mladi, kultura, ruralni razvoj. Veliki broj udruženja se bave zaštitom i promocijom ljudskih prava. Od 30 organizacija u bazi Gradske uprave, više od polovine deluje u oblasti ljudskih prava, više njih se bavi rodnom ravnopравnošću, a tri udruženja uključuju LGBTI prava, ali nijedno nije fokusirano isključivo na LGBTI. Od savetodavnih tela na nivou Grada pomenućemo da Savet za rodnu ravnopravnost u svom osnivačkom aktu ima principe ljudskih prava, poštovanje različitosti, rodnu ravnopravnost, a uključeni su predstavnici/e organizacija civilnog društva. Strategija razvoja Grada Pančeva 2014-2020 na primer nije budžetirana. Civilno društvo jeste učestvovalo u predlaganju planiranju Strategije kroz učešće u fokus grupama i javnu raspravu. Pitanja ljudskih prava, manjinskih prava, rodne ravnopravnosti, LGBTI delimično su uključena kroz strateški prioritet 9: Unapređenje socijalno-ekonomskog položaja društveno osetljivih grupa. Gradsko veće Grada Pančeva je u obavezi da radi praćenja realizacije Strategije formira tim za implementaciju Strategije od 11 članova, a jedno mesto je planirano za zajedničkog predstavnika civilnog društva. U ovoj lokalnoj samoupravi narativni i finansijski izveštaj se podnosi na svakih 6 meseci. Strategija razvoja socijalne zaštite Grada Pančeva 2014-2018. godine ipak nije budžetirana, a civilno društvo je učestvovalo u procesu planiranja, predlaganju i javnoj raspravi. Ovaj dokument u načelu na adekvatan način tretira sledeće teme: ljudska prava, manjinska prava, rodnu ravnopravnost, LGBTI prava. U razradi strateških ciljeva i akcionom planu za njihovu realizaciju tretira ove teme, ali uopšteno – osetljive grupe se posmatraju kao celina, bez konkretizacije. Definisano je i praćenje i evaluacija formiranjem tima na nivou Grada sa ciljem prikupljanja podataka i praćenja i nadgledanja realizacije strateških ciljeva, kao i za reviziju Akcionog plana Strategije. Ipak, i pored dobro definisane procedure praćenja i izveštavanja nema javno dostupnih izveštaja o realizaciji ovog dokumenta. Strategija brige o mladima Grada Pančeva 2014-2017. godine je budžetirana, a civilno društvo je učestvovalo u izradi dokumenta kroz učešće u radnim grupama za izradu Strategije i u javnoj raspravi. Kao jedan od glavnih principa razvoja ove strategije navodi se poštovanje ljudskih prava, rodna ravnopravnost i seksualna orijentacija. Ovi principi uključeni

su i u realizaciju i praćenje Strategije. Dokument definiše sistem monitoringa i izveštavanja određujući tela zadužena za sprovođenje Strategije i obavezu tih tela da sprovode monitoring i izveštavanje. Postoji izveštaj o realizaciji dokumenta – narativni, budžetski. Jedna od aktivnosti Lokalne mreže podrške Pančevo tokom 2017. godine je održavanje tribine u Gradskoj upravi povodom Međunarodnog dana protiv homofobije, 17. maj 2017. godine na kojoj su govorili predstavnici Mreže. Upoznali su učesnike sa značenjem ovog datuma, kao i sa aktivnostima Mreže. U radu okruglog stola učestvovali su predstavnici Grada Pančeva, Saveta za rodnu ravnopravnost, Višeg javnog tužilaštva, organizacija civilnog društva i Centra za socijalni rad. Govorilo se o razlozima zbog kojih su ove institucije u Mreži i koja je njihova uloga. Promovisana je inicijativa za izradu Akcionog plana Grada Pančeva za prevenciju i zaštitu od diskriminacije od 2017 - 2020.

Lokalna mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Novom Pazaru

4

Lokalna mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Novom Pazaru zvanično je uspostavljena i započela sa radom 13. marta 2017. godine. Tog dana potpisan je Memorandum o saradnji između svih, za ovu temu relevantnih, institucija i organizacija sa lokala. Ulogu koordinatora Lokalne mreže ima Grad Novi Pazar u saradnji sa organizacijama civilnog društva.

Članice Lokalne mreže su sledeće institucije i organizacije civilnog društva:

Institucije:

Grad Novi Pazar, Više javno tužilaštvo u Novom Pazaru, Osnovno javno tužilaštvo u Novom Pazaru, Policijska uprava Novi Pazar, Centar za socijalni rad Novi Pazar, Nacionalna služba za zapošljavanje, filijala za grad Novi Pazar, Dom zdravlja Novi Pazar

Organizacije civilnog društva:

Udruženje „Urban-in”, Kulturni centar „DamaD”

Lokalna mreža podrške Novi Pazar obeležila je IDAHOT, 17. maj 2017. godine uličnom akcijom u centru grada (kod Gradske česme) gde je sugrađanima podeljen promo materijal Mreže.

U Kulturnom centru održana je tribina na kojoj su govorili predstavnici Mreže, o razlozima postojanja iste, zajedničkom cilju i narednim koracima. Govorili su predstavnici Grada Novog Pazara, OCD-a i drugi. Događaj bio posećen i medijski praćen.

Lokalna mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Beogradu

5

Lokalna mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Beogradu zvanično je uspostavljena i započela sa radom 9. decembra 2016. godine. Tog dana potpisan je Memorandum o saradnji između, za ovu temu relevantnih, institucija i organizacija sa lokala. Ulogu koordinatora Lokalne mreže ima Gradska uprava Grada Beograda.

Članice Lokalne mreže su sledeće institucije i organizacije civilnog društva:

Institucije:

Više javno tužilaštvo u Beogradu, Prvo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu, Drugo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu, Nacionalna služba za zapošljavanje, filijala za grad Beograd, Gradska uprava grada Beograda, Gradski centar za socijalni rad, Beograd, Zaštitnik građana grada Beograda, Policijska uprava grada Beograda, Centar za mentalno zdravlje

Organizacije civilnog društva:

Udruženje „Geten”, Udruženje „AID+”, Udruženje „Haver Srbija”, Mreža organizacija za decu Srbije, Udruženje „AS centar”, Udruženje „Labris”, Udruženje „Regionalni info centar“, Udruženje „XY Spectrum“, Asocijacija Duga Šabac – ogranak Beograd, Udruženje „Da se zna“, Udruženje „Egal“

Predstavnici Lokalne mreže za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Beogradu održavaju redovne sastanke u Gradskoj upravi i dogovaraju korake u realizaciji važnih ciljeva i zadataka koji predstoje u budućem radu. Prioritet Lokalne mreže jeste da konkretizuje zadatke koji treba da unaprede položaj LGBTI osoba u društvu, eliminišu predrasude i da Beograd bude primer tolerantnosti. Potpisivanje Memoranduma podržali su i Više javno tužilaštvo, Nacionalna služba za zapošljavanje, Gradski centar za socijalni rad, Policijska uprava za grad Beograd, Prvo i Drugo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu i Zaštitnik građana Grada Beograda. Prvi dogovoreni koraci su da se sačini jedinstvena lista kontakta osoba koje su u svakoj relevantnoj instituciji zadužene za koordinaciju. Usvojen je i predlog da se predstavnici mreže sastaju najmanje jednom mesečno, a po potrebi i češće. Kao deo aktivnosti Beogradske mreže za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama osmišljeni su treninzi za zaposlene u Gradskoj upravi Grada Beograda, koji su realizovani u toku marta 2017. godine u prostorijama Gradske uprave. U cilju senzibilizacije zaposlenih u ovoj instituciji za rad sa LGBTI osobama, na treninzima su pokrenute teme: terminologija LGBTTIQ, prava LGBTI osoba, zaštita podataka o ličnosti, Coming out-u, Transeksualna egzistencija i Društveni mehanizmi homofobije. Tema koja je imala važno mesto na ovim treninzima je Obrada i zaštita podataka o ličnosti koja ima svoje specifičnosti kada se radi o LGBTI osobama. Posebni izazovi postoje u oblasti promene podataka o ličnosti kod lica koja su promenila pol i kod izdavanja Uverenja o slobodnom bračnom statusu za osobe koje stupaju u istopolnu zajednicu/brak van Republike Srbije.

Od značajnih aktivnosti treba pomenuti uličnu akciju na Trgu Republike u Beogradu, 17. maja 2017. godine, kada su članovi Lokalne mreže delili promo materijale, družili se sa građanima i upoznali ih sa radom Lokalne mreže, ostavljali poruke protiv diskriminacije i za poštovanje svih ljudskih prava i delili balone sa afirmativnim porukama. Zabeležena je velika zainteresovanost i posećenost štanda od strane građana, preovladali su pozitivni komentari i ostavljen je veliki broj poruka. Nakon toga, na Starom dvoru organizovano je čitanje životnih ispovesti LGBT osoba. Priče su čitali predstavnici institucija: državna sekretarka u MUP-u, Biljana Popović Ivković; načelnica Gradske uprave i koordinatorka Lokalne mreže Beograda, Sandra Pantelić; zamenica

javnog tužioca Danijela Jokanović. Ispred Gradskog centra za socijalni rad učestvovala je Kristina Vidak, Tanja Bjelobrk ispred Nacionalne službe za zapošljavanje - filijala Beograd, Katarina Žeželj Zaštitnica građana za Grad Beograd i predstavnica organizacije Geten. Oba događaja medijski su praćena, članovi Lokalne mreže su davali izjave za medije koje su prenete uz informacije o IDAHO i Lokalnoj mreži.

U Beogradu je 16. i 17. maja 2018. godine održan filmski festival FALAFEL – Festival of Israeli LGBTI movies, povodom IDAHOT-a. Festival je spoj LGBTI i jevrejske kulture i zajednice. U okviru festivala su održane promocije filmova i diskusije. Festival je protekao bez incidenata. Festival su organizovali organizacija Haver Srbija, Kulturno edukativni centar – KEC, Izraelska ambasada u Beogradu, u saradnji sa Merlinka festivalom i organizacijom XY Spectrum. U junu 2018. godine, u okviru Meseca ponosa, održan je veliki broj manifestacija vezanih za temu prava i problema pripadnika LGBTI zajednice. Festival FALAFEL ponovno je održan i 2019. godine povodom Međunarodnog dana za borbu protiv homofobije, bifobije i transfobije – IDAHOT.

Centralni skup je održan u Beogradu 23. juna 2018. godine kada je održana Parada ponosa pod sloganom „Matičarka, normalno“. Zahtevi organizatora Parade su donošenje zakona o istopolnim partnerstvima, veća vidljivost transrodnih osoba i viši stepen prevencije i lečenja osoba koje žive sa virusom HIV. Skup je prošao bez incidenata, osim incidenta zabeleženog u Studentskom parku, kada je jedna žena vređala učesnike skupa, na šta je policija reagovala i udaljila je iz parka.

Jedan od svakako najvažnijih rezultata Lokalne mreže podrške je ustupanje gradskog prostora u samom centru grada, na Terazijama, na korišćenje članicama Mreže. Gradska uprava Grada Beograda je 2019. godine izašla u susret članicama Lokalne mreže i ustupila gradski prostor besplatno, kako bi se tu sprovodile aktivnosti od značaja za celu LGBTI zajednicu.

Lokalna mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Novom Sadu

Lokalna mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Novom Sadu zvanično je uspostavljena i započela je sa radom 23. decembra 2016. godine. Tog dana potpisan je Memorandum o saradnji između svih, za ovu temu relevantnih, institucija i organizacija sa lokala. Ulogu koordinatora Lokalne mreže ima Grad Novi Sad u saradnji sa organizacijama civilnog društva.

Članice Lokalne mreže su sledeće institucije i organizacije civilnog društva:

Institucije:

Grad Novi Sad, Gradska uprava za sport i omladinu grada Novog Sada, Kancelarija za mlade, Osnovno javno tužilaštvo u Novom Sadu, Više javno tužilaštvo u Novom Sadu, Nacionalna služba za zapošljavanje, filijala za grad Novi Sad, Centar za socijalni rad grada Novog Sada, Policijska uprava Novi Sad, Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu, Zavod za zdravstvenu zaštitu studenata Novi Sad, Zaštitnik građana grada Novog Sada

Organizacije civilnog društva:

Udruženje „Izadi“, Novi Sad, Novosadski humanitarni centar, Udruženje „Crvena Linija“

Radna tela Skupštine Grada Novog Sada su osnovana radi lakšeg funkcionisanja na lokalnom nivou u Novom Sadu¹. Od 22 radna tela, 5 se bavi i LGBTI pitanjima i ljudskim pravima generalno:

- **Savet za zdravstvenu zaštitu, socijalnu zaštitu i društvenu brigu o deci i omladini**
- **Savet za kulturu**
- **Savet za mlade**
- **Savet za praćenje primene etičkog kodeksa**
- **Komisija za rodnu ravnopravnost.**²

Kancelarija za mlade Novi Sad ima za cilj da kroz projekte doprinese razvijanju tolerantnijeg društva, a Centar za socijalni rad Novi Sad kroz pravilnik o radu, ima za cilj da njihovi zaposleni poštuju i uvažavaju svoje korisnike bez obzira na nacionalnu, versku, seksualnu ili neku drugu pripadnost³. U Novom Sadu se 11 organizacija⁴ bavi ljudsko-pravaškim temama, 2 organizacije imaju za ciljnu grupu LGBTI pitanja, 4 organizacije se bave osnaživanjem žena, 1 ženama sa invaliditetom, 1 organizacija prevencijom samoubistva, dok se 3 organizacije bave ljudskim pravima, a 1 humanitarnim radom. Od samog formiranja Lokalne mreže podrške u Novom Sadu, predstavnici institucija su bili aktivni na sastancima Lokalne mreže, iznosili su svoje ideje i podržavali lokalne aktivnosti.

1 <http://www.skupstinans.rs/radna-tela>

2 Statut grada Novog Sada, a Sl. List grada Novog Sada, br.43/2008: <http://www.pravamanijina.rs/attachments/Novi%20Sad-STATUT.pdf>

3 <http://www.csrns.org.rs/wp-content/uploads/2014/11/.pdf>

4 Gay Serbia Guide Izadi: Grupa za podršku mladim gey muškarcima, Novi Sad; Omladinski centar CK13-pružanje podrške kroz radionice LGBT populaciji u Srbiji, Novi Sad; SOS ženski centar, Novi Sad; Iz kruga-Vojvodine organizacija za podršku ženama sa invaliditetom, Novi Sad; Novosadski humanitarni centar, Vojvodanski centar za ljudska prava, Novi Sad; Asocijacija poslovnih žena, Novi Sad; Humanitarni centar za integraciju i toleranciju, Novi Sad; Klub ženske pomoći i podrške, Novi Sad; Humanitarna organizacija „Duga“, Novi Sad.

Navodimo neke od aktivnosti Lokalne mreže podrške Novi Sad:

- Povodom Međunarodnog dana zdravlja, 7. aprila 2017. godine Lokalna mreža podrške grada Novog Sada je imala prvu javnu akciju, predstavljanje Mreže mladima, studentima na platou ispred studentskih domova „Slobodan Bajić“ i „Veljko Vlahović“ u Novom Sadu, a zatim i u Zavodu za zdravstveno zdravlje studenata. Deljeni su promo materijali Mreže, promovisana mejl adresa i fejsbuk stranica. Predstavnici institucija su studente upoznali sa svojim radom i ovlašćenjima, odgovarali su na pitanja u vezi sa radom Mreže, diskriminacijom i položajem LGBT osoba u Novom Sadu. Događaj je bio posećen i studenti su pokazali zainteresovanost za ovu temu.
- Sajam usluga socijalne zaštite u organizaciji Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja održan 8. aprila 2017. godine u Novom Sadu, članovi i članice Lokalne mreže delili su materijale Mreže i upoznali ostale učesnike na sajmu sa ulogom i radom Lokalne mreže.
- Lokalna mreža je obeležila IDAHOT, 16. i 17. maja 2017. godine uličnom akcijom na Trgu slobode u Novom Sadu gde su se članovi mreže predstavljali sugrađanima, delili promo materijale i najavljivali aktivnosti za IDAHO, a 17. maja organizovane su dve akcije u Zavodu za zdravstvenu zaštitu studenata i održan je performans „I ja sam tu“ - živa biblioteka.
- U okviru projekta koji je podržan od strane OPENS2019, organizovane su onlajn aktivnosti, kao i radionice sa srednjoškolicima-kama. Organizovan je sastanak sa ko-direktorkom regionalne asocijacije LGBTI organizacija ERA, kako bi se uspostavila saradnja prilikom pripreme i implementiranja projekata.
- Neke od članica su aktivno učestvovala u pripremi Novosadske nedelje ponosa, 13-19. maj 2019. godine i Novosadskog Prajda, 19. maj 2019. godine, dok je Ljiljana Koković predstavila Grad i Lokalnu mrežu na samom Prajdu, što predstavlja presedan u Srbiji, s obzirom na to da se ni na jednom Prajdu događaju do sada, javnosti nije obratila osoba koja predstavlja lokalnu samoupravu. Izneti su predlozi o daljem radu i razvoju Lokalne mreže, ali je usled epidemije virusa korona, prekinut rad Lokalne mreže.

- Lokalna mreža je uspešno obeležila Međunarodni dan borbe protiv homofobije, bifobije i transfobije 2017. i 2018. godine, dok je aktivno učestvovala u pripremi i realizaciji prvog Novosadskog Prajda i Nedelje ponosa u maju 2019. godine. Koordinatorica mreže, ispred Grada, i oficir za vezu, ispred Policijske uprave, su imali najvažniju ulogu prilikom organizovanja ovog događaja. Predstavnice Centra za socijalni rad i Pokrajinskog zavoda za socijalnu zaštitu su aktivno bile uključene u rešavanje nekoliko slučajeva smeštaja ili pomoći LGBT osobama koje su ostale na ulici, usled porodičnog nasilja i homo/bi/trans fobije u porodici. Kancelarija Lokalnog ombudsmana (nekada Zaštitnika građana) je sa Grupom „IZA-ĐI“ učestvovala na nekoliko projekata, čiji su rezultati bili predstavljeni kao primeri dobre prakse saradnje lokalne javne institucije i organizacije civilnog društva. „Crvena linija“ je aplicirala u ime Lokalne mreže na konkurs za trogodišnji projekat koji je podržan od strane OPENS2019 – Omladinske prestonice Evrope Novi Sad 2019, koji za cilj ima smanjenje diskriminacije i povećanje vidljivosti, kako LGBT zajednice, tako i ostalih ugroženih grupa. Organizovan je niz aktivnosti tokom 2018, 2019. i 2020. godine i projekat se završava 31.12.2020. Jedna od najvažnijih aktivnosti i rezultata rada svih članica Lokalne mreže je svakako i otvaranje Kancelarije za rodnu ravnopravnost i LGBT zajednicu, pri Gradskoj upravi za dečju i socijalnu zaštitu, što je čini prvom takve vrste u Srbiji. Kancelarija za sada ima jednu zaposlenu osobu, sa planom kreiranja detaljne strategije razvoja i godišnjih akcionih planova rada.
- Učešće u projektu „Prema različitosti“ sa Udruženjem „Crvena linija“, a koji je podržan od strane Omladinske prestonice Evrope Novi Sad 2019;
- Promovisanje Lokalne mreže podrške i Kancelarije za rodnu ravnopravnost i LGBT zajednicu na EXIT festivalu 2019. godine;
- Obeležavanje međunarodnih datuma: Međunarodni dan protiv homofobije, Međunarodni dan tolerancije i Međunarodni dan borbe protiv HIV/AIDS-a;
- 15 mladih LGBT osoba je tokom 2019. godine je u Gradu Novom Sadu podržano od strane pojedinih članica Lokalne mreže za prevenciju diskriminacije

i podršku LGBT osoba shodno problemu koji su imali, kao što su usluge savetovanja i dalje podrške od strane Centra za socijalni rad i dr. članica;

- Učešće u prvom Prajdu u Novom Sadu održanom 17. 5. 2019. godine u organizaciji grupe „Izadi“;
- Uz podršku Grada Novog Sada u organizaciji Zaštitnika građana pripremljen je priručnik grupe „Izadi“ za rad sa mladim LGBT osobama i njihovim porodicama koji su upućeni na adrese svih škola u Novom Sadu;
- Komunikacija sa PU i Oficirom za vezu predstavlja veoma važan faktor za osećaj sigurnosti zajednice i organizovanih događaja u zatvorenom i na otvorenom.

Lokalna mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Subotici

Lokalna mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Subotici zvanično je uspostavljena i započela je sa radom 27. februara 2017.godine. Tog dana potpisan je Memorandum o saradnji između svih, za ovu temu relevantnih, institucija i organizacija sa lokala. Ulogu koordinatora Lokalne mreže ima Gradska uprava Grada Subotice, u saradnji sa organizacijom Stav+ i Politehničkom školom.

Članice Lokalne mreže su sledeće institucije i organizacije civilnog društva:

Institucije:

Gradska uprava grada Subotice, Više javno tužilaštvo u Subotici, Osnovno javno tužilaštvo u Subotici, Policijska uprava Subotica, Centar za socijalni rad Subotice, Zaštitnik građana grada Subotice, Nacionalna služba za zapošljavanje, filijala za grad Suboticu, Dom zdravlja Subotica, Zavod za javno zdravlje, Subotica, Kancelarija za mlade grada Subotice, Politehnička škola Subotica, OŠ „Sonja Marinković”, Subotica

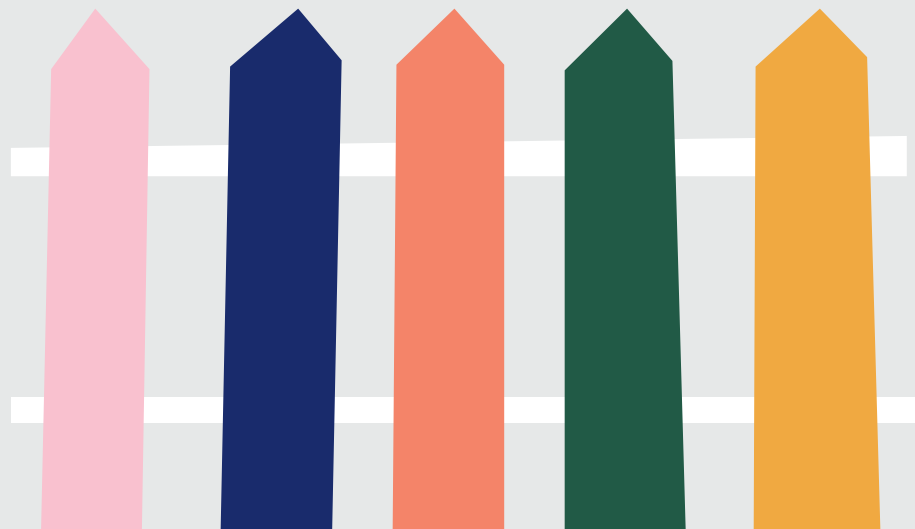
Organizacije civilnog društva:

Udruženje građana „Malin”, Udruženje građana „Stav+”

Na teritoriji Grada Subotice registrovano je oko 30 aktivnih organizacija civilnog društva, koje pokrivaju razne oblasti. Jedna se bavi rodnom ravnopravnošću (Femina Creativa), jedna manjinskim pitanjima (Edukativni centar Roma), a jedna ljudskim pravima (UG Stav +). Savetodavna tela na nivou Grada Subotice: Savet za rodnu ravnopravnost, stalno radno telo, osnovano Statutom Grada. Savet za rodnu ravnopravnost se zasniva na principima ljudskih prava, poštovanju različitosti i rodnoj ravnopravnosti. Ima članicu, LGBT aktivistkinju. Predstavnici civilnog društva su uključeni u sferi medija i kulture i to većinski - Authentic Vojvodina, Centar građanskih vrednosti. Strateška dokumenta usvojena na nivou Grada obuhvataju niz oblasti, međutim, ne i oblast LGBT pitanja, a ni u jednom strateškom dokumentu LGBT pitanje se ne nalazi otvoreno navedeno, već u formi „ostale manjine“. Lokalna mreža podrške u Subotici organizovala je obeležavanje 17. maja 2017. godine započinjanjem medijske kampanje i puštanjem spota u kome poznati sugrađani/ke šalju poruke protiv diskriminacije, homofobije i transfobije. U spotu su učestvovali Petar Mitrić - direktor međunarodnog festivala evropskog filma, Vladimir Grbić - glumac u Narodnom pozorištu, Iso Planić - alpinista, direktor srednje Politehničke škole, Mirna Radulović - pevačica, pobednica Prvog glasa Srbije. Spot je promovisan na lokalnim televizijama, preko društvenih mreža i sajtova članica mreža.

Zaključak:

Važnost saradnje institucija i civilnog društva: u traganju za najboljim modelom

Ciljevi postojanja Lokalnih mreža za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama jasno govore da se osnaživanje lokalnih organizacija civilnog društva za učešće u tzv. participativnoj demokratiji nameće kao prioritet.

U postizanju ovog prioriteta, LABRIS traga za novim modelima saradnje civilnog društva i institucija sa ciljem osnaživanja i unapređivanja partnerstava koje treba da obezbedi siguran i demokratski prostor za sve građane i građanke. Oslanjajući se na činjenicu da je sloboda udruživanja i delovanja jedno od osnovnih ljudskih prava, ali umnogome čini i suštinu civilnog društva, ovaj projekat donosi mnoštvo različitih aktivnosti i interesa okupljenih oko iste ideje – doprinos pravednijem društvu.

Umrežavanje različitih organizacija, institucija i ustanova kroz lokalne mreže za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Srbiji, stvorena je mreža društvenih veza koje, svojim delovanjem, obezbeđuju postizanje glavnog cilja pomenutog projekta. Osnovna pretpostavka ovog modela delovanja su pravni okviri (zakoni) koje donosi država i koji regulišu prava i obaveze, ali tu su i mogućnosti i mehanizmi društvenog delovanja građana.

U LABRIS-ovom modelu saradnje građani se pojavljuju u višestrukim ulogama i to kao članovi organizacija civilnog društva, predstavnici institucija, stručnjaci/kinje za određene oblasti, predstavnici nezavisnih tela, okupljeni, opet, oko iste ideje, ulazeći u sferu društvenosti, sferu između privatnosti i države, koja se definiše kao civilno delovanje. Osnov novog modela saradnje čini socijalni/društveni kapital koji članice lokalnih mreža podrške unose u zajedničko delovanje. Ovaj kapital sa sobom nosi ljudski/stručni kapital, ali i finansijski koji je presudan za održivost realizacije postavljenih ideja, dok je zajednički imenitelj društveno povezivanje. Lokalne mreže za prevenciju diskriminacije i podršku LGBTI osobama u Srbiji, uključile su različite odnose svojih članica, ali i njihove zajedničke vrednosti zasnovane na društvenim normama, sa jasnom porukom da postojanje normi, povezanosti i međusobnog poverenja omogućava pokretanje akcija koje dovode do pravednijeg društva. Razvijanje društvenog kapitala, a umrežavanje različitih društvenih aktera svakako je društveni kapital, ima značajnu, ako ne i ključnu ulogu za podsticanje demokratije i građenje pravednosti u društvu. Činjenica koja ide u prilog LABRIS-ovom modelu umrežavanja jeste i da veća društvena uključenost

dovodi do odgovornije vladavine prava, smanjenja društvene isključenosti i doprinosi održivom razvoju. Pristup rešavanju niza izazova sa kojima se suočava LGBTI zajednica, koji promovišu modeli lokalnih mreža podrške, zasnovani su na razmeni informacija, iskustava, podršci pojedincima i/ili grupama koje se nalaze u stanju potrebe, unapređivanju ličnih kompetencija za rad u ovim oblastima.

Ovaj zajednički pristup, koji ima elemente sinergije, a koje dovodimo u usku vezu sa umrežavanjem različitih aktera, rezultirao je nizom kolektivnih akcija, a one su nas dovele na korak bliže pravednom društvu.

Skraćenice

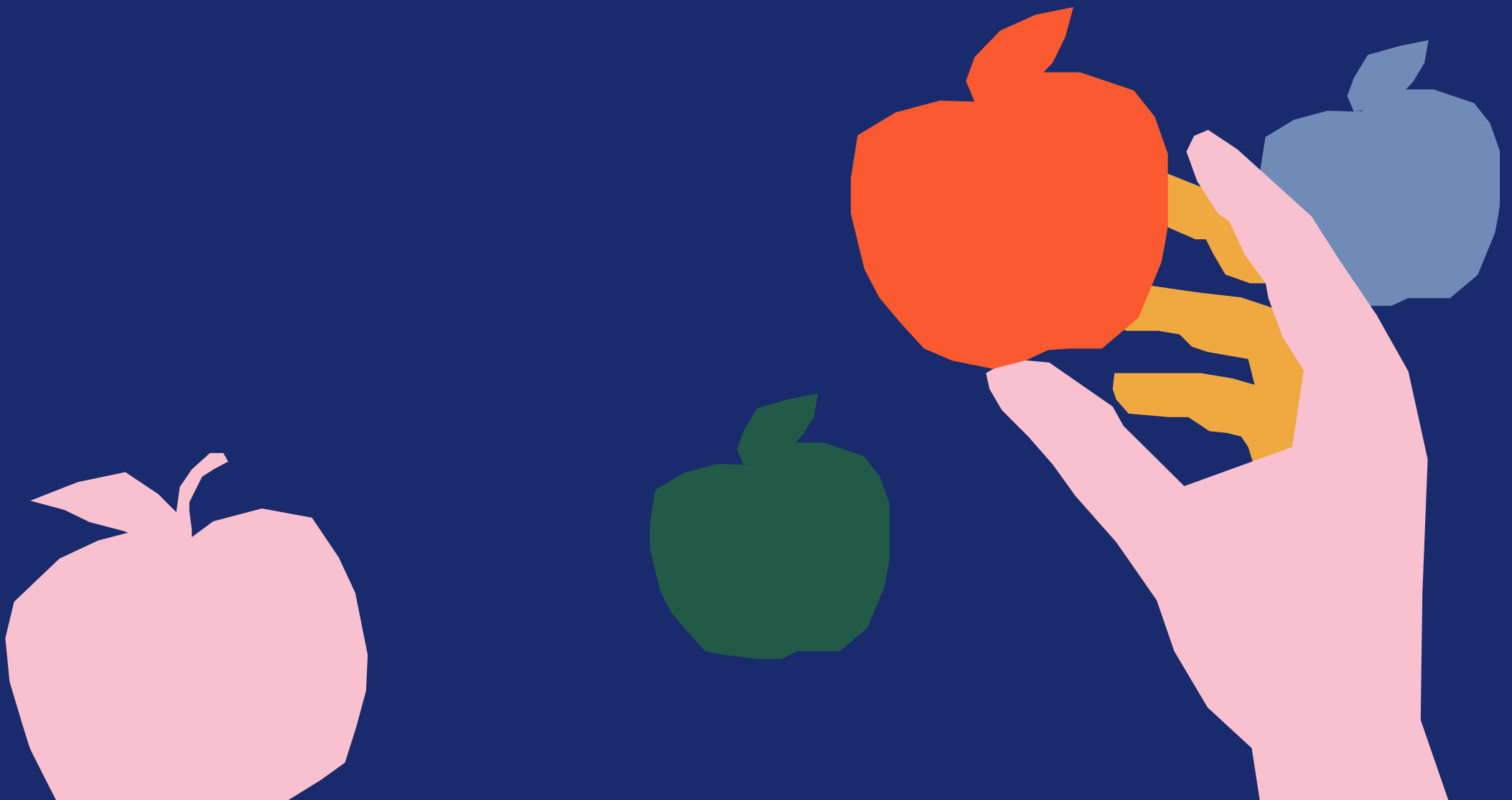
AP	Akcioni plan
CEDAW	Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena
EU	Evropska unija
FRA	Agencija EU za osnovna prava
IDAHOT	Međunarodni dan borbe protiv homofobije, bifobije i transfobije
IPA	Instrument pretprišupne pomoći EU
JLS	Jedinica lokalne samouprave
KLjMP	Kancelarija za ljudska i manjinska prava
LGBTIQ	L- lezbejke; G- gej muškarac; B- biseksualne osobe; T- transrodne osobe; I- interseksualne osobe; Q- queer osobe
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
MPNTR	Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju

OCD	Organizacije civilnog društva
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
OSI	Osobe sa invaliditetom
RS	Republika Srbija
SIPRU	Tim za suzbijanje siromaštva i socijalnu inkluziju
SKGO	Stalna konferencija gradova i opština
SMART	Indikatori zasnovani na vrednostima pameti, merljivosti, adekvatnosti, racionalnosti i vremenski ograničeni
SUK	Služba za upravljanje kadrovima
SZO	Svetska zdravstvene organizacija
UN	Ujedinjene nacije
UNDP	Program Ujedinjenih nacija za razvoj
UNICEF	Fond Ujedinjenih nacija za decu
USAID	Američka agencija za pomoć
ZUOV	Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja
YUCOM	Komitet pravnika za ljudska prava

Together towards the improvement of the position of LGBTI people in Serbia: Outcomes and good practices

Report on the work of Local networks for the prevention of
discrimination and support to LGBTI people in Serbia

Recommendations

Local institutions

- Establish a mandatory multi-sectoral collaboration between local institutions, along with the exchange of models of good practice and continual improvement. The already existing models of networking –such as – teams for combating violence, teams against human trafficking, and so on – need to be joined by representatives of LGBTI organizations who will represent the interests of this social group.
- Local institutions need to react and sanction more efficiently and effectively to the cases of discrimination and thus send a message that any form of discrimination will be regarded as socially unacceptable behavior.
- Local administration offices must strategically opt to fight to end discrimination through preparing/amending existing local strategies and operational budgeted action plans containing measures to end discrimination against LGBTI people.
- Local administration units should support local civil society organizations financially or by providing conditions for the implementation of certain activities but also by active participation in the implementation of activities.

Education

- Modernization and improvement of educational materials and contents for biology and other subjects.
- Strategic and comprehensive organized plan of education on the topic of discrimination that has to be certified and reliable.

- Changing the opinions and attitudes of students, parents, and everyone participating actively in the process of education.
- Introducing the new subject – health education – which would focus among other things on LGBTI issues.
- LGBTI is still a taboo in our society – there is a need for systematic education. Therefore, introducing practitioners with members of LGBTI is recognized as a successful technique.

Media

- Lessen and sanction public personalities, as well as politicians and journalists who speak in a discriminatory manner in the media.
- Make more media reports that realistically and affirmatively address LGBTI topics.

Social protection

- Necessary professional training for practitioners to enable them to recognize and find an adequate approach for working with LGBTI people along with the integration of models of good practice and sensitization.
- Absence of systemic solutions and political will. It is required that civil society organizations and institutions work closely together as well as with the international community to advocate for the change of strategic and other frameworks towards the protection of LGBTI rights. It is also important to advocate for the implementation of practices that would contribute to the integration and respect for differences.
- Creating an informative base of contacts and responsibilities so that practitioners know who they can contact for each case when the client requires another type of support that they cannot provide. On that note, it is important to strengthen the cooperation locally and in a broader sense.

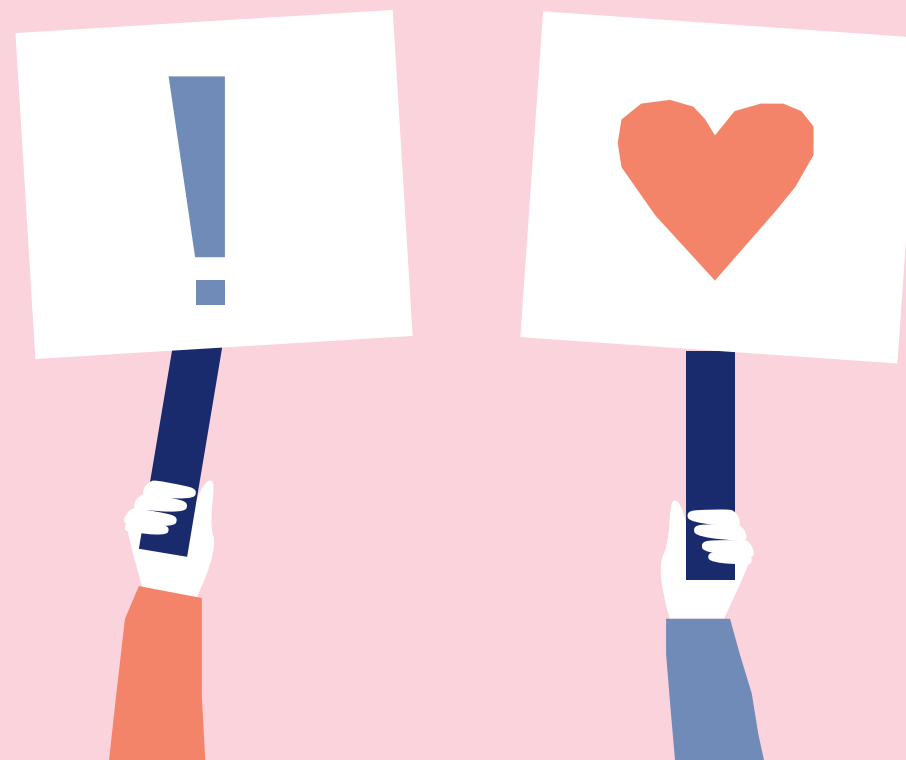
- Consider the idea to employ third persons, for example, practitioners from civil society organizations who are experienced in working with LGBTI people, to work as counselors in social services centers.
- The necessity for further networking of institutions and non-governmental organizations because it will lead to better collaboration, stronger interpersonal contacts, and possibilities for good practices.
- Forming of a drop-in center for adults which can be the place that will offer the possibility of solving the individual cases of LGBTI people.
- Supporting the clients to contact social services and other institutions.

Civil society

- Activities should be directed to lessening the prejudice against this population, and their integration into the movements working on the rights of LGBTI people
- Civil society needs to advocate for legal family protection – Constitution of the Republic of Serbia needs to be changed so that non-heterosexual family gets the respect and rights of the family. Following this it is required to alter the laws concerning family relationship regulations, meaning to regulate the inheritance and health protection of couples (and children) who are not heterosexual.
- Civil society organizations need to think of activities that do not depend on grants.

” Everyone has the right, individually and in association with others, to promote and to strive for the protection and realization of human rights and fundamental freedoms at the national and international levels. ”

Declaration on rights and responsibilities of individuals, groups, and authorities to improve and protect universally recognized human rights and basic freedoms, article 1, Resolution of UN General Assembly 53/144 – Declaration on human rights defenders

Introduction:

Significance of local activism: strengthening the front of human rights defenders

As the most important human rights principles we consider active participation in society, creation, and nurture of affirmative atmosphere and cooperation between civil society and institutions on a local and national level.

By signing international conventions, states, including ours, have agreed to guarantee, primarily economic, political, social, cultural, and legal conditions for improving capacities for continuous work on the creation of active civil society. To establish an affirmative atmosphere it is necessary to achieve mutual respect, transparency, and responsibility as well – acting in public interest and recognition of civil society contribution. Besides justness which is achieved among other things through the anti-discriminatory legislature, more prerequisites need to be met if we want to create a society with zero tolerance for discrimination. We single out two most important:

- Free flow of information – implies free access to ideas, data, reports, initiatives, and decisions, allows concerned public to get informed on problems, and social groups to articulate their interests, get constructively involved and contribute to problem-solving.
- Long term support and resources – measures towards building capacities of marginalized groups to express their opinions and providing access to resources, meeting places, and technology for all..

Challenges human rights defenders are facing both on local, national, regional, or global levels include obstacles that are created to prevent, diminish, stop, or annul the effects of their legitimate activities. The main reason is they confront or criticize the opinions, policies, and activities of the government. The obstacles can include restriction of freedom and autonomy in work, harassment, intimidation, and repression. It is therefore important and necessary that different groups create networks and work together.

Effects of activities of Local support networks

With the idea to tackle these challenges LABRIS initiated the project “Networked towards improving the position of LGBT people in Serbia”. One of the significant results is directed towards networking on a local level aiming to define common goals and action. Seven Local networks for the prevention of discrimination and providing support to LGBTI people in Serbia have been formed. These activities aimed to connect relevant institutions and civil society organizations on the local level and direct their activities towards the prevention of discrimination, violence, and hate speech. All local networks signed a Memo on cooperation that ensured cooperation with local institutions. Networks are consisting of representatives of local institutions: social services, health care, education, employment service, police, prosecution, and civil society organizations. In certain areas, other institutions recognized the necessity of this kind of networking as well. Some of those institutions are Provincial secretariat for social protection, youth offices, commissions for equality of sexes/gender equality, etc. Representatives of healthcare institutions, school administrations, and independent organizations also participated.

Activities of the networks continued supported by the Embassy of the Kingdom of the Netherlands and the Norwegian Helsinki Committee. Currently, only conducted activities are within the project “Jointly for the advancement of LGBT rights in Serbia” supported by the Norwegian Helsinki Committee. This project also includes research on the activities of Local networks in all seven cities in Serbia – Belgrade, Pancevo, Novi Sad, Subotica, Kragujevac, Nis, and Novi Pazar.

Assessing the effects and impact of local support networks as a potential model designed to contribute to the elimination of discrimination and improvement of the position of LGBTI people, provided a lot of information and insights. Data acquired through evaluation will be used to create new steps.

One of the significant questions participants of these activities are facing is the level of success within the local support networks. Understanding of this model of action on the local level is rather polarized and goes from dependence on political influences and fading of initiatives due to political changes on the local level to very successful examples of cooperation that led to numerous public manifestation toward promoting human rights focusing on gender identity and sexual orientation.

Forming of Local network speeded up the interaction between members which has a positive impact on position and right of LGBTI community.

Local support networks that described the activities of the network as “unsuccessful” point out little and/ or lack of communication between network members, lack of initiative, and/or ignoring initiatives along with the challenges of political changes. Although these negative assessments are in minority they should be considered nevertheless a significant warning for plans. Most (60%) of those who participated in the evaluation assessed the activities as successful. They emphasized the examples of professional and organized participation of the members, regular meetings, and building mutual trust. Some of the examples of good practice are the participation of local network representatives in projects with local institutions, preparation of printed information useful for the community as a whole.

Excellent collaboration with social services is certainly most important for the wellbeing of the entire LGBTI community in Novi Sad. At the same time communication with the police department and liaison officer is seen as a significant factor regarding the community’s sensation of safety and security and organized events both in closed and open space.

About 35% of participants assessed the network as “very successful”. Besides the effort members made, the reason is believed to be found in establishing the collaboration between institutions and the civil society sector as well we better coordination in the fieldwork. One of the most important conditions is the continuance of the network’s activities also upon the expiration of the project and funds.

„Network for prevention of discrimination is formed just formally, but it undertakes activities towards the advancing the mechanisms of support for all those who need it“.

The examples of successful local initiatives are as follows:

- Individual counseling for LGBTI communities and higher engagement of social services for the needs of this social group
- Including measures to support LGBTI people in local organizations for gender equality
- Participation of representatives of civil society working on improving the position of LGBTI people in the creation of local action plans
- Initiating joint projects and joint fundraising
- Promoting activities of local support networks within significant cultural and music manifestations, example EXIT festival
- Marking internationally recognized important dates for LGBTI people, such as International day against homophobia (May 17), International tolerance day and International AIDS day
- Support and participation in organization local Pride parades. The first pride parade in Novi Sad was held on May 17th, 2019. The organizer was a group “Izadji” with the support of Local support network from Novi Sad and local institutions
- Preparation of guidelines, handbooks and other informative materials on work and models of support for LGBTI people and their families and distribution of these materials to institutions and schools
- Activities directed towards improving communication with police administration and liaison officers as a key to establishing the community’s sensation of safety.

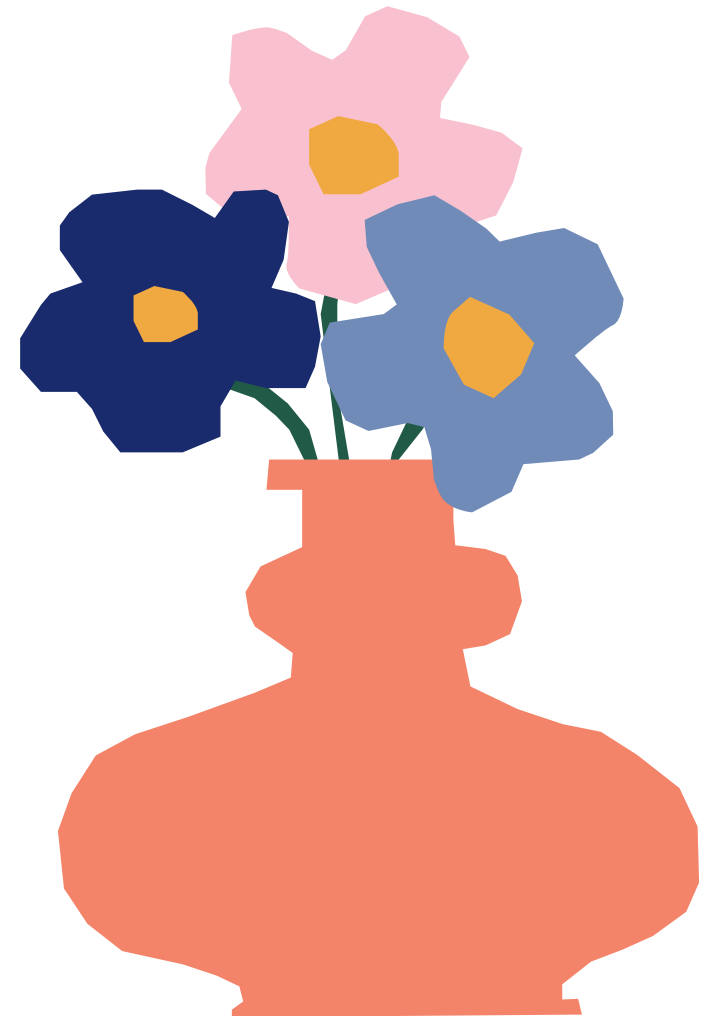
This type of cooperation between different sectors contributed to better coordination of all relevant factors towards preventing but also recognizing discrimination and protecting the rights of all citizens.

Among activities on a national level, which participants consider critical in the sense of the legal and institutional solution, the most important is planning and realization of the Pride parade. Significant is the move of Belgrade city government that leased office space in the center of Belgrade to organizations that are focusing on the protection of the human rights of LGBTI people. The significance of joint space isn't just symbolic but it has resulted in concrete activities such as educations directed to strengthening police and prosecution competencies on the position of LGBTI people and inclusion of employment service in creating measures of support for better conditions and more active job hunting.

The activities of leader organization LABRIS are recognized as significant support for the work of local networks and in 80% of cases, it is assessed as sufficient and satisfactory. Notably, the answers given by participants of this project are linked with the financing of the activities of the local network. To the question "What deficiencies prevented project to achieve even better results" 95% of participants answered, b. "Continuance of funding for the activities of Local network", while small number opted for "Cooperation between the members of Local network."

None of them questioned the "Support of local institutions" as a potential deficiency. This however speaks for the fact that the awareness of the importance and necessity to actively include institutions moved in a good direction and that institutionalization of LGBTI issues isn't questioned anymore. In support of this is the fact that a lot of participants believe continuity of funding is crucial for the sustainability of the initiated activities. When it comes to factors that contribute to sustainability the second place goes to the activities and responsibilities of the civil society organizations, while the openness and interest of local institution representatives and the quality and appropriate activities met in the third place.

Although this project's activities clearly showed notable dependence on grants, at the same time it is clear that they greatly advanced not just cooperation but also trust between civil society and institutions. This other type of support, institutional, was elevated to another level and the entering line that was realized needs to be continued.

Activities of local networks for the prevention of discrimination and supporting LGBTI people – good practice examples

Local networks for prevention of discrimination and supporting LGBTI people in Serbia gather all relevant institutions and civil society organizations for prevention of discrimination but also violence, hate speech and it is formed a support network for fellow citizens. Memorandum of forming local networks is the first document that binds the institutions for the protection of citizen rights to create networks, monitor, and actively react to the cases of discrimination against LGBTI people.

Local network for the prevention of discrimination and support to LGBTI people in Nis

Local network for the prevention of discrimination and supporting LGBTI people in Nis was officially formed and started working on February 23th 2017. A memo on a collaboration of all for this topic relevant institutions and local organizations was signed. Coordinators of the Local network are the City of Nis, Center for social services Nis and Initiative Collective.

Members of Local network are following institutions and civil society organizations:

institutions:

City of Nis, Superior Public Prosecutor Office, Public Prosecutor Office, Police department Nis, Center for social services Nis, Ombudsman for the City of Nis, National employment service, department of Nis, Health center Nis, Institute for Public Health, Nis

Civil society organizations:

Initiative “Collective” from Nis, Group for children and youth “Indigo”

In the city of Nis, there are currently over 50 civil society organizations that are actively working on human right, rights of children and youth, women’s rights, LGBTI rights, rights of people with disabilities, rights of Roma people, rights of refugees and internally displaced people, environment. Most of these organizations are working on human rights issues, while there is less than 5 organization that is actively working on gender equality and LGBTI rights. Consultative departments in the city of Nis that influence the development of anti-discriminatory policies are Commission for gender equality, Council for minority and human rights, Commission for social issues, Council for youth, Council for human and minority rights, Council for security. However, representatives of LGBTI organizations aren’t included in any of these departments. Strategy for the wellbeing of the youth of City of Nis 2015 – 2020 and Local action plan for youth 2015 -2020 explicitly mention the LGBTI community. However, this document doesn’t have a clearly defined budget.

The strategic plan contains data on how much money was invested since 2015. Nevertheless, there is no mention of how much is invested in the implementation of the Local Action Plan. Civil society did work on the creation of this document. They participated as members of focus groups, provided training, research but also participated in the moderation and creating of the strategy. The document often mentions marginalized/vulnerable groups. LGBTI people are however mentioned explicitly only in the part of Local action plan related to health STDs. The local action plan defines specific indicators and responsible institutions but the process of monitoring and reporting. There is no report on realization or it hasn’t been made public and accessible. One of the activities initiated by the Local support network Nis during 2017 is the celebration of IDAHOT. On that occasion a conference was held in Media center in Nis – representatives of the network spoke in front of about 50 attendees. Opinion on the position of LGBTI people was given by representatives of the city of Nis, Superior Public Prosecutor’s Office, Police department, Nis, former commissioner for equality and representative of civil society. Part of this action was the joint planting of the trees and the opening of the Park of tolerance. The idea was that each institution and organization plants one tree – in total there were 12 trees. The event received adequate media attention and representation.

Local Network for prevention of discrimination and support to LGBTI people in Kragujevac

2

Officially, Local network for the prevention of discrimination and supporting LGBTI people in Kragujevac was formed and started working on December 27th, 2016. All for this topic relevant local institutions and organizations signed a memo on this day. The coordinator is the City of Kragujevac in cooperation with Association of Romany – Serbian friendship “Stablo”.

Members of Local network are following institutions and civil society organizations:

Institutions:

The City of Kragujevac, Center for social services Kragujevac, Youth Office Kragujevac, Ombudsman for Kragujevac, Superior Public Prosecutor's Office in Kragujevac, District Prosecutor's Office in Kragujevac, National employment service, sector Kragujevac, Police department Kragujevac, Clinical center Kragujevac, Health center Kragujevac

Civil society organizations:

Red Cross Kragujevac, Association of Romani – Serbian friendship “Stablo”, Association “Alternative krug”, Association “Romski informativni centar”

In Kragujevac, there are more than 20 civil society organizations active in the field of human rights, minority rights, education, health care, and social issues. Out of this number 8 are engaged in the position of Romany people and, at least 2 are working on the position of women and the prevention of violence. 21 organization is involved in working with people with disabilities. However, none of the organizations are working in the field of LGBTI rights. Only two organizations incorporated into their handbook, guidelines on gender issues.

The city of Kragujevac formed several consultative departments on the level of local administrations. Each of them has founding acts that contain the principles of human rights, respecting diversity, gender equality, with the emphasis on the principles of respecting human rights and diversity. The principle of gender equality is only defined by the number of persons, male and female, included in councils, and in all of them, the number of men is higher. Representatives of civil society are involved in the work of some of these departments – Council for migration and permanent solutions, Council from the improvement of the position of Romani people and Council for supporting people with disabilities as well as the Council for health. However, members of LGBTI organizations aren't involved in the work of these departments.

A panel discussion was held in Ombudsman's offices in Kragujevac on May 15th and 16th 2017. On the main square across from City hall, there was a street action where activists handed out promo materials and informed fellow citizens about the existence and activities of the network. People were also informed about discrimination and homophobia. In the hotel “Kragujevac” there was a live library with 15 books for citizens of Kragujevac and representatives of institutions and the city. The local TV isn't working in Kragujevac but there were some statements for the radio.

Local network for the prevention of discrimination and support to LGBTI people in Pancevo

3

Local network for the prevention of discrimination and supporting LGBTI people in Pancevo officially started working on December 8th, 2016. All relevant local relevant institutions and organizations signed a memo on that day. Coordinator of the Local network is the Council for gender equality of the City of Pancevo in cooperation with the Women's peace group.

Members of Local network are following institutions and civil society organizations:

Institutions:

the City of Pancevo, Police department Pancevo, Superior Prosecutor's Office Pancevo, District Prosecutor's Office Pancevo, National employment service, Pancevo, Center for social services Pancevo, Health center, Pancevo, Group home "Spomenak" Pancevo, Ombudsman Pancevo, Council for gender equality Pancevo

Civil society organizations:

Red Cross Pancevo, Women's peace group Pancevo, Association "Nova"

On the territory of Pancevo, there are approximately 750 registered associations that are engaged in almost all fields – from patient associations, sports associations, ecology, youth culture, rural development. A large number of those associations work on promoting and protecting human rights. Out of 30 found in the database of City administration more than half are active in the field of human rights, some in gender equality, and three associations are also working on LGBTI rights, but none of them exclusively. Speaking about consultative departments in the City it is worth mentioning that the Council for gender equality contains principles of human rights, respecting diversity, and gender equality in its founding documents. Representatives of civil society organizations are included in the work of this Council as well. The strategy of development of the City of Pancevo 2014 -2020 hasn't been budgeted for example. Civil society has been participating in creating and planning the Strategy through the creation of focus groups and public debate. The question of human rights, minority rights gender equality, LGBTI have partially been included through strategic priority. Improving the socio-economic position of vulnerable groups. Pancevo City Council must monitor the implementation of the Strategy and form a team of 11 members for this purpose. One spot in this team is designated to the joint representative of civil society. This local administration is submitting financial and narrative reports every 6 months. The strategy to develop social protection in Pancevo 2014 -2018 hasn't been budgeted after all, and civil society has been engaged in the process of planning, making suggestions, and public debate. Generally, this document adequately handles the following topics: human rights, minority rights, gender equality, LGBTI rights. It focuses on these topics while elaborating on strategic goals and action plans but generally – vulnerable groups are seen as a uniformed whole. The decision has been made to form a team that would on the City level conduct monitoring and evaluation to gather information and monitor and supervise the strategic goals as well as audit the Action plan of the Strategy. Nevertheless, despite the well-defined monitoring process and reporting there aren't any publically accessible reports on the realization of this document. The strategy of the wellbeing of youth in Pancevo 2014 -2017 has been budgeted and civil society participated in the creation of the document through involvement in workgroups for the

development of Strategy and public debate. One of the main principles for the development of this strategy is the respecting of human rights, gender equality, and sexual orientation. These principles are also included in the implementation and monitoring of the Strategy. The document defines the system of monitoring and reporting designating departments responsible for conducting the Strategy and the obligation of departments to monitor and report. There is a report on the implementation of the document – narrative, financial. Among other activities organized by Local support network Pancevo during 2017, there was a debate in City Hall. The occasion was International Day Against Homophobia, May 17th, 2017. Network representatives spoke on this debate and informed participants on the importance of this date as well as the activities of the Network. Among attendees of the round table, there were representatives of the City of Pancevo, Council for gender equality, Superior Public Prosecutor's Office, civil society organization, and Center for social services. Among other things, it was discussed what are the reasons for the participation of these institutions in the Network and what is their role. Additional, there was a promotion of the initiative to create an Action plan for prevention and protection from discrimination 2017 -2020.

Local network for the prevention of discrimination and support to LGBTI people in Novi Pazar

4

Local network for the prevention of discrimination and supporting LGBTI people in Novi Pazar began working on March 13th, 2017. All relevant local institutions and organizations signed a memorandum on cooperation on this date. Coordinator of the Local network is the City of Novi Pazar in collaboration with civil society organizations.

Members of Local network are following institutions and civil society organizations:

Institutions:

the City of Novi Pazar, Superior Public Prosecutor's Office, District Public Prosecutor's Office in Novi Pazar, Police department Novi Pazar, Center for social services Novi Pazar, National employment service, section Novi Pazar, Health center Novi Pazar

Civil society organizations:

Association "Urban -in", Cultural center "DamaD"

Local support network Novi Pazar celebrated IDAHOT on May 17th, 2017 by organizing street action in the city center where activists handed out materials of the Network.

On the debate held in the Cultural center representatives on the Network spoke about the reasons for creating one, common goal and following steps. Speakers were representatives of the City of Novi Pazar, civil society organizations, and others. The event was visited and received media attention.

Local network for the prevention of discrimination and support to LGBTI people in Belgrade

5

Local network for the prevention of discrimination and supporting LGBTI people has officially founded and began working in Belgrade on December 9th, 2016. All relevant local institutions and organizations signed a memorandum on cooperation on this day. The role of coordinator of the Local network is given to the City administration of the City of Belgrade.

Members of Local network are following institutions and civil society organizations:

Institutions:

Higher Public Prosecutor's Office Belgrade, First Basic Public Prosecutor's Office Belgrade, Second Basic Public Prosecutor's Office Belgrade, National employment service, sector Belgrade, Belgrade City Administration, City Center for social services Belgrade, Ombudsman of Belgrade, Police department Belgrade, Center for mental health

Civil society organizations:

Association "Geten", Association "AID+", Association "Haver Serbia", Network of organizations for children of Serbia, Association, "AS centar", Association "Labris", Association "Regionalni info center", Association "XY Spectrum", Association Duga Sabac – department Beograd, Association "Da se zna", Association "Egal"

Representatives of the local network for the prevention of discrimination and supporting LGBTI people in Belgrade are meeting regularly in the City Hall and planning the following steps in the realization of important goals and tasks to be done in the upcoming work. The priority of the Local network is to define precisely which task should improve the position of LGBTI people in society, eliminate prejudice, and make Belgrade an example of tolerance. The memorandum was supported by the Higher Public Prosecutor's Office, National employment service, First and Second Basic Public Prosecutor's Office in Belgrade, and City Ombudsman. The first steps involve creating a uniform contact list of people who are responsible for coordination in every relevant situation. A proposal that representatives of the network meet once per month or more frequently if necessary was accepted. In part, activities of the Belgrade network for the prevention of discrimination and supporting LGBTI people involved training for employees of Belgrade City administration that have been conducted in the City hall during march 017. To sensitize staff to be able to work with LGBTI people, the following topics have been initiated: terminology LGBTIQ, right of LGBTI people, protection of personal information, Coming out, Transsexual existence, and Social mechanisms of homophobia. A topic that called for a lot of attention is the Processing and protection of personal information as it has its particularities when it comes to LGBTI people. There are specific challenges related to changing personal information of persons who changed sex and issues certificate on free marital status for those who want to form a same-sex partnership/marriage outside Serbia.

Of significant activities, certainly worth mentioning is a street action organized at the Republic square, on May 17th, 2017 in Belgrade when representatives of the Local network handed out materials, socialized with fellow citizens and informed them on Local network's activities, lest messages against discrimination for respecting all human rights and handed out balloons with affirmative messages. Citizens showed great interest, visited the stands, and mainly gave positive comments and messages. Later on, there was a reading of testimonies of LGBT people in the building of Old Court. Testimonies were read by representatives of institutions: state secretary of interior affairs, Biljana Popovic Ivkovic; chief of City administration and coordinator

of Belgrade Local network, Sandra Pantelic; deputy Public Prosecutor Danijela Jokanovic. On behalf of the city Center for social services participated Kristina Vidak, Tanja Bjelobrk on behalf of National employment service – sector Belgrade, Katarina Zezelj, Ombudsman for Belgrade, and member of the organization Geten. Both events were followed by media, representatives of the Local network gave statements along with information on IDAHO and Local network.

On May 16th and 17th 2018 in Belgrade was held film festival FALAFEL – Festival of Israeli LGBTI movies, regarding IDAHOT. The festival represents a connection between LGBTI and Jewish culture and the community. It included movie screenings and discussions. There were no incidents during the festival. It was organized by organization Haver Serbia, Cultural educative center – KEC, the Embassy of Israel in Belgrade, with cooperation with Merlinka festival and organization XY Spectrum. Within Pride month, in June 2018 a large number of manifestations were held related to the rights and problems of members of the LGBTI community. Festival FALAFEL was held for the second time in 2019 regarding International Day Against Homophobia, Biphobia, and Transphobia – IDAHOT.

Central event – Pride parade was held on June 23rd, 2018 in Belgrade. The main slogan was “Registrar of marriages, of course”. Organizers of the Parade requested the law on civil partnerships, greater visibility of transgender people, and a higher level of prevention and treatment for people with HIV. The parade ended almost without incidents, besides one reported happening in the Studentski park when a woman shouted insults at participants, after which the police reacted by removing her from the park.

One of the most significant results achieved by the Local network is the acquiring of city offices in the very center of the city in Terazije street. Belgrade City Hall met the needs of the members of the Local network and gave city offices without compensation so organizations can conduct activities of significance for the entire community.

Local network for the prevention of discrimination and support to LGBTI people in Novi Sad

Local network for the prevention of discrimination and supporting LGBTI people in Novi Sad has officially established and started working on December 23, 2016. All relevant local institutions and civil society organizations signed a memorandum on cooperation on this day. The role of coordinator of the Local network has the City of Novi Sad in cooperation with organizations of civil society.

Members of Local network are following institutions and civil society organizations:

Institutions:

the City of Novi Sad, City department for sport and youth Novi Sad, Youth office, Basic Public Prosecutor's Office Novi Sad, Higher Public Prosecutor's Office Novi Sad, National employment service, sector Novi Sad, Center for social services Novi Sad, Police department Novi Sad, Provincial service for social Protection, Healthcare bureau for students Novi Sad, Ombudsman for Novi Sad

Civil society organizations:

Association “Izadji “, Novi Sad, Humanitarian center Novi Sad, Association “Crvena Linija”

Novi Sad Assembly formed working groups to facilitate work on the local level in Novi Sad¹. Out of 2 working groups, 5 are working among other things on LGBTI issues and human rights in general:

- **Council for health care, social protection, and social wellbeing of children and youth**
- **Council for culture**
- **Council for youth**
- **Council for monitoring of the implementation of an ethical codex**
- **Commission for gender equality.**²

Youth office Novi Sad aims to contribute to the development of a more tolerant society through projects while Novi Sad Center for social services uses handbooks to educate their staff to respect their clients regardless of their national, religious, sexual, or other affiliation.³ In Novi Sad, 11 organizations⁴ are working on human rights-related topics, two organizations work on LGBTI issues, 4 are focused on empowering women, one supporting women with disabilities, 1 organization is working on suicide prevention, while 3 organizations are working on human rights and one is doing humanitarian work. Since the beginning of Local networks in Novi Sad representatives of institutions were active in the meetings, expressed their ideas, and supported local activities.

1 <http://www.skupstinans.rs/radna-tela>

2 Statue of Novi Sad Sl. List grada Novog Sada, br.43/2008: <http://www.pravamanjina.rs/attachments/Novi%20Sad-STATUT.pdf>

3 <http://www.csrns.org.rs/wp-content/uploads/2014/11/.pdf>

4 Gay Serbia Guide Izadi: Grupa za podršku mladim gey muškarcima, Novi Sad; Omladinski centar CK13-pružanje podrške kroz radionice LGBT populaciji u Srbiji, Novi Sad; SOS ženski centar, Novi Sad; Iz kruga-Vojvodine organizacija za podršku ženama sa invaliditetom, Novi Sad; Novosadski humanitarni centar, Vojvodanski centar za ljudska prava, Novi Sad; Asocijacija poslovnih žena, Novi Sad; Humanitarni centar za integraciju i toleranciju, Novi Sad; Klub ženske pomoći i podrške, Novi Sad; Humanitarna organizacija „Duga“, Novi Sad

Here are some of the activities of the Local support network Novi Sad:

- The local support network in Novi Sad had its first public action on April 7th, 2017 regarding International Health Day – presentation of the network to the youth, students on a plateau in front of University campuses “Slobodan Bajic” and “Veljko Vlahovic” in Novi Sad, and later on in the Institute for student’s health care. Participants handed out promo materials of the Network, promoted email address, and Facebook page. Representatives of institutions informed students on their work and responsibilities, answered questions about the activities of the Network, discrimination, and position of LGBT people in Novi Sad. The event was well visited and students showed interest in the topic.
- Organized by the Ministry for labor, employment, veteran, and social issues, the fair of social protection services was organized on April 8th, 2017 in Novi Sad. Representatives of Local network handed out Network materials and informed other participants of the fair on the role and activities of the local network.
- Local network marked IDAHOT on May 16th and 17th 2017 by organizing a street action at the Freedom square in Novi Sad where representatives introduced themselves to fellow citizens, handed out promo materials and announced activities for IDAHOT, and on May 17th there were two actions in Institute for the healthcare of students and a performance “I am here, as well” – living library.
- Within the project supported by OPENS 2019, online activities were organized as well as workshops with high schoolers. A meeting with a co-director of a regional association of LGBTI organizations ERA was organized to establish cooperation for the preparation and implementation of the project.
- Some of the members actively participated in preparing Pride week in Novi Sad, May 13th -19th 2019 as well as Pride Parade May 19th 2019 while Ljiljana Kokovic represented the City and Local network. This is seen as a precedent since till that moment no one from the local administration

ever spoke on Pride parade. There were suggestions on the further work and development of the Local network, but everything sopped due to the epidemic of coronavirus.

- Local network successfully marked International Day against Homophobia, Biphobia, and Transphobia 2017 and 2018 while actively participating in preparation and realization of the first Pride in Novi Sad and Pride Week in May 2019. Network coordinator, on behalf of the City and liaison officer on behalf of the police department, had the most important roles in this event's organization process. Representatives of a center for social services and the Provincial bureau for social protection have been actively involved in finding solutions for LGBT people who ended up in the situation of homelessness, domestic violence, and homo/bi/transphobia in the family. Local Ombudsman's office together with group "Izadji" worked on several projects and the results were listed as examples of good practice when it comes to cooperation between a local public institution and civil society organization. "Crvena Linija (Red Line)" applied on behalf of Local network for a competition for a three-year-long project supported by OPENS2019 – Youth capital of Europe Novi Sad 2019 that aims towards the elimination of discrimination and increase of visibility of LGBT community and other vulnerable groups. Numerous activities have been organized throughout 2018, 2019, and 2020 and the project ends on 12.31 2020. Among the most important activities and results of the work of all members of Local network is certainly opening of the Office for gender equality and LGBT community at the City administration for children's and social protection which makes it first of a kind in Serbia. For now, Office has one staff member and the plan is to create an elaborate strategy and an annual action plan of work.
- Participation in the project "Towards diversity" with Association "Crvena Linija" supported by Youth capital of Europe Novi Sad 2019.
- Promotion of Local network of support and Office for gender equality and the LGBT community at EXIT festival in 2019

- Marking of international dates: International Day Against Homophobia, International Tolerance Day, and World AIDS Day.
- Local network for the prevention of discrimination and supporting LGBTI people supported 15 young LGBT people in 2019 in Novi Sad. They provided support about the problem these people had – counseling services and further support from the Center for social services and other members.
- Participation in the first Pride in Novi Sad held on May 17th 2019 in Novi Sad, organized by the group "Izadji"
- Supported by Ombudsman of the City of Novi Sad, group "Izadji" prepared guidelines for working with young LGBT people and their families that was sent to all schools in Novi Sad.
- Communication with the police department and liaison officer is seen as a significant factor in terms of safety and security of the community and organized events in closed or open spaces.

Local network for the prevention of discrimination and support to LGBTI people in Subotica

Local network for the prevention of discrimination and supporting LGBTI people in Subotica was founded and began working on February 27th, 2017. All relevant local institutions and organizations signed a memorandum on cooperation on this date. The role of coordinator of a Local network was given to the City administration of the Subotica in cooperation with the organization Stav+ and Polytechnic school.

Members of Local network are following institutions and civil society organizations:

Institutions:

City administration Subotica, Higher Public Prosecutor's Office Subotica, Basic Public Prosecutor's Office Subotica, Police department Subotica, Center for social services Subotica, Ombudsman Subotica, National employment service Subotica, Health center Subotica, Institute for public health Subotica, Youth office Subotica, Polytechnic school Subotica, Elementary school "Sonja Marinkovic" Subotica

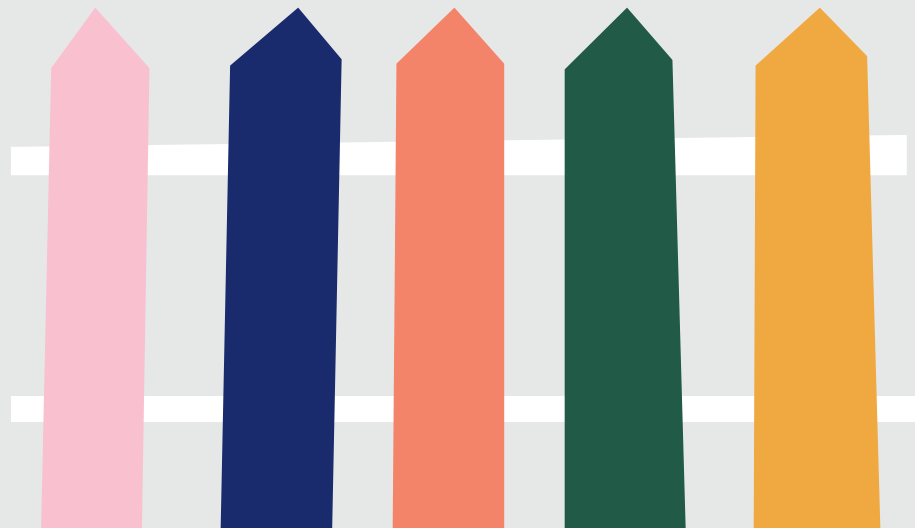
Civil society organizations:

Association of citizens "Malin", Association of citizens "Stav+"

There are approximately 30 active civil society organizations registered in the City of Subotica, covering various fields. One is focused on gender equality (Femina Creativa), one on minority rights (Educational center Roma) and one on human rights (Association Stav+). Consultative department on the level of the City of Subotica: Council for gender equality, permanent council founded by the statute of the City. The council for gender equality is based on the principles of human rights, respecting diversity, and gender equality. It has a member who is an LGBT activist. Members of civil society are in majority included in the sphere of media and culture – Authentic Vojvodina, Center for civil values. Strategic documents enacted on the level of City administration include numerous fields, but not LGBT issues. None of the strategic documents mentions openly LGBT issues but only as "other minorities". The local support network in Subotica organized the celebration of May 17th 2017 by starting the media campaign and releasing the video in which famous locals send messages against discrimination, homophobia, and transphobia. Petar Miric – director of the international film festival, Vladimir Grbic – actor in the National theater, Iso Panic – alpinist, director of Polytechnic school, Mirna Radulovic – singer, winner of First Voice of Serbia, participated in this video. The video was promoted on local TV stations and through social networks and websites of members.

Conclusion:

Importance of the cooperation between institutions and civil society: searching for the best model

Goals of the existence of Local networks for prevention of discrimination and supporting LGBTI people speak that the empowerment of the local civil society organizations for involvement in so-called participative democracy imposes as a priority.

Towards achieving this priority LABRIS is looking for new models of cooperation between civil society and institutions aiming to strengthen and improve partnerships that need to provide secure and democratic space for all citizens. Relying on the fact that the freedom of association and action is one of the basic human rights, but also greatly is in the essence of civil society this project brings several various activities and interests gathered around the same idea – contribution to a more just society.

Connecting different organizations and institutions through local networks for prevention of discrimination and supporting LGBTI people created a network of social liaisons which goes in the direction of the achievement of the main goal that was previously mentioned. The basic hypothesis of this model of action is the legal frameworks (laws) enacted by the state that regulate rights and obligations but include potential mechanisms of citizens' actions.

In the model of cooperation proposed by LABRIS citizens appear in multiple roles – as members of civil society organizations, representatives of institutions, experts in different, representatives of independent institutions gathered again around the same idea, entering in the sphere of sociality, sphere between private life and the state which is definite as social engagement. The foundation of this model of cooperation consists of social capital that members of local network import into common action. This capital brings human/expert capital but also financial that is crucial for the sustainability of the realizations of established ideas while social networking is a common denominator. Local networks for prevention of discrimination and supporting LGBTI people in Serbia included different relations of its members as well as their common values based on social norms with the clear message that the existence of norms, connections, and mutual trust enables initiation of actions that lead to living in a more just society. Developing the social capital, and networking of various social actors is certainly a social capital, has a

significant if not critical role in inciting democracy and building righteous society. The fact that speak in favor of a model proposed by LABRIS is that the higher social engagement leads to a more responsible rule of law, lessening of social exclusion, and contributes to sustainable development. Approaches to solving several various challenges LGBTI community is facing, promoted by local networks of support are based on the exchange of information, experiences, support for individuals and groups that are in need, improvement of personal competences for working in these fields.

This common approach with elements of synergy that we link with the networking of various actors resulted in several collective actions and those brought us a step closer to a more righteous society.

